

PB – Vyšší odborná škola a Střední škola managementu, s.r.o.

Absolventská práce

2005

David Sládek

PB – Vyšší odborná škola a Střední škola managementu, s.r.o.

Nad Rokoskou 111/7, Praha 8

Obor: Aplikace výpočetní techniky - Ekonomika

Název absolventské práce:

Bezhotovostní platební styk a jeho rizika

Školní rok: 2004/2005

Vypracoval: David Sládek

Vedoucí absolventské práce: Ing. Dita Gebrtová

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem absolventskou práci na téma „Bezhotovostní platební styk a jeho rizika“ vypracoval samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Praze dne 8.6.2005

podpis autora

Úvod.....	6
1 Bezhotovostní platební styk	7
1.1 Platební styky	8
1.1.1 Tuzemský bezhotovostní platební styk	8
1.1.2 Zahraniční bezhotovostní platební styk.....	9
1.2 Další typy bezhotovostních operací.....	15
1.2.1 Platební karty	15
1.2.1.1 Kreditní karty.....	18
1.2.1.2 Charge karty	21
1.2.1.3 Úvěrové karty	22
1.2.1.4 Co-brandové karty	22
1.2.1.5 Afinity karty	23
1.2.1.6 Charitativní karty	23
1.2.2 Šeky.....	24
1.2.3 Přímé bankovníctví	25
1.2.3.1 Telebanking (telefonní bankovníctví).....	25
1.2.3.2 GSM banking (mobilní bankovníctví)	26
1.2.3.3 WAP banking (mobilní bankovníctví).....	27
1.2.3.4 Internet banking (internetové bankovníctví)	28
1.2.3.5 Home banking (domácí bankovníctví).....	29
1.2.4 E-business	30
1.2.5 Devizové operace	30
2 Nové trendy bezhotovostního platebního styku	33
2.1 Platební karty.....	33
2.1.1 Úvěrové platební karty už nenabízejí jen banky.....	33
2.1.2 Velký třesk na poli kreditních karet po vstupu do EU	34
2.1.3 Kreditní karty se mohou hodně prodražit.....	35
2.1.4 Banky přecházejí na čipy.....	36
2.1.5 Podvody s platebními kartami	38
2.2 Platební instrumenty na internetu	40
3 Rizika bezhotovostních služeb a možnosti řešení	42
3.1 Správný výběr platební karty.....	42
3.2 Jak postupovat v případě odcizení karty v zahraničí	43

3.3	Nebezpečí spojené s platbami po internetu	44
3.4	Obezřetnost při bezhotovostním platebním styku	50
	Závěr	52
	Resumé	53
	Seznam použité literatury:	54
	Seznam tabulek a vyobrazení:	55
	Seznam příloh:	56

Úvod

V dnešní moderní době se lidé snaží ušetřit co nejvíce svého času na všem u čeho je to jen trochu možné. Ne jinak je tomu i v případě platebního styku. Proto se není čemu divit, že se právě člověk stává tím primárním hybným mechanismem, který pomalu vytlačuje hotovostní platební styk do pozadí a nahrazuje ho právě platebním stykem bezhotovostním, který je vůči svému „staršímu bratru“ v mnoha případech rychlejší, snadnější a relativně i bezpečnější.

Jako téma své seminární práce jsem si vybral moderní a velice dynamicky se rozvíjející problém a to bezhotovostní platební styk a jeho rizika. Jak již samotný název práce napovídá, rád bych se zaměřil právě na bezhotovostní platební styk, který se v posledních několika letech začal velmi rozvíjet a promítá se do života prakticky každého z nás. Při sestavování této práce jsem čerpal z moderní literatury, z nových informací z denního tisku a v neposlední řadě i z internetu.

V teoretické části své práce bych se rád zaměřil na základní rozlišení mezi platebními styky, jejich rozdělení, charakteristiku a uvedl novinky, které se během poslední doby v této oblasti vyskytly.

V analytické části se budu věnovat jednotlivým bezhotovostním platebním stykům, novinkám a trendům, které se v současné době používají ať už u nás nebo v zahraničí. Samozřejmě bude také rozbor možných rizik, která s jedním či druhým typem platebního styku přicházejí v úvahu.

Obsahem návrhové části práce bude určení nejvhodnějších a nejvýhodnějších bezhotovostních operací, které jsou v současnosti na našem trhu nabízeny a návrhů opatření pro minimalizaci rizik spojených s těmito operacemi.

Cílem této seminární práce je snaha o přiblížení současné situace na poli bezhotovostního platebního styku, seznámení čtenářů s novými trendy, definování a návrh způsobů ochrany před riziky, která jsou v současné době s touto formou placení spojena.

1 Bezhotovostní platební styk

Jak již sám název „Bezhotovostní platební styk“ napovídá jedná se o platební operace realizované bez přítomnosti hotových peněz, což znamená převodem peněžních prostředků mezi bankovními účty zúčastněných subjektů.

Předpokladem pro fungování takového vztahu je zřízení účtu, neboli smluvní vztah s bankou (Smlouva o zřízení a vedení účtu). Banky nabízejí klientům celou škálu účtů – běžné, termínované, devizové účty atd., pro nás bude ale důležité znát zakládání a vedení běžných účtů, které pomáhají zajistit bezhotovostní platby podnikatelů i fyzických osob. Při založení musí klient prokázat svou identitu občanským průkazem a doložit živnostenské oprávnění nebo výpis z obchodního rejstříku. Poté podepíše s bankou smlouvu o běžném účtu, jejíž nedílnou součástí je i podpisový vzor osob oprávněných s penězi na účtu manipulovat. Jedná se o smluvní vztah, takže banky se liší v podmínkách vedení účtů. Účet slouží především k bezhotovostnímu přijímání plateb a k úhradě závazků klienta (příkaz k úhradě, trvalý příkaz k úhradě). Má-li klient písemně povolené vzít si dlužnou částku z účtu klienta, může prostřednictvím banky realizovat příkaz k inkasu nebo trvalý příkaz k inkasu. O pohybech na účtu je klient informován formou výpisu z běžného účtu, který dostává klient většinou s určitým časovým zpožděním.

Banky ve vztazích bezhotovostního platebního styku vystupují jako zprostředkovatelé. Klienti mohou předávat bankám příkazy k provedení plateb třemi způsoby:

- Ø *písemně* (tradiční způsob, který převládá a je předkládán na formulářích);
- Ø *na magnetických médiích* (používají je klienti, kteří realizují tak velké počty plateb, že jejich zadávání písemnou formou by bylo neefektivní pro obě strany);
- Ø *pomocí dálkového přenosu dat* – home banking, office banking (prostřednictvím osobního počítače a modemu, který je napojen na počítačovou síť banky), E – business a další. Nově lze tyto operace provádět i s pomocí mobilního telefonu.

Aby byly příkazy k platbám proveditelné, musí na nich být vyplněny všechny podstatné náležitosti:

- Ø bankovní spojení plátce a příjemce (čísla účtů a směrové kódy bank);
- Ø částka a měna;
- Ø konstantní a variabilní symbol;
- Ø podpis oprávněné osoby;
- Ø datum splatnosti.

Pokud klient dodržel všechny lhůty a postupy, je banka právně i hmotně zodpovědná za včasné a řádné provedení platby.

1.1 Platební styky

Nyní bych rád uvedl hlavní části bezhotovostního platebního styku, které se v současné době využívají u nás a v zahraničí.

1.1.1 Tuzemský bezhotovostní platební styk

Tuzemský bezhotovostní platební styk může mít podobu jednorázových příkazů nebo trvalých příkazů, u nichž jsou sjednány podmínky platby buď na dobu neurčitou (do odvolání), nebo na předem sjednanou lhůtu. Obvykle je organizován tak, že jednotlivé banky mají svůj účet u clearingové banky (u nás tuto funkci plní ČNB) a prostřednictvím těchto účtů jsou provedeny veškeré platby mezi jednotlivými bankami, resp. klienty těchto bank.

V domácím bezhotovostním styku mohou majitelé účtů použít:

- Ø *příkaz k úhradě* – vystavuje dlužník a přikazuje tak své bance, aby z jeho účtu převedla peníze na účet věřitele;
- Ø *trvalý příkaz k úhradě* – je obdobou jednorázového příkazu k úhradě s tím rozdílem, že dlužník dá své bance dlouhodobý příkaz, aby platila pravidelně (např. měsíčně) určité částky věřiteli;
- Ø *příkaz k inkasu* – vystavuje věřitel, který má písemné povolení od dlužníka, že si smí z dlužníkovy účtu sám převést dlužnou částku. Toto písemné povolení dává dlužník své bance při podpisu smlouvy o vedení účtu, aby banka věděla, kdo má toto inkaso povoleno;
- Ø *trvalý příkaz k inkasu* – je obdobou jednorázového příkazu k inkasu. Věřitel dá dlouhodobý pokyn bance, ať mu z dlužníkovy účtu pravidelně posílá určitou částku.

1.1.2 Zahraniční bezhotovostní platební styk

Mezinárodní obchody jsou vždy rizikovější na úhradu dlužníkem vzhledem k rozdílům v právních systémech jednotlivých zemích a ztížené vymahatelnosti. K tomu, aby se snížilo riziko zahraničních obchodů slouží tzv. nedokumentární a dokumentární instrumenty. Mezi nedokumentární patří hladký plat a směnečný aval. Tyto nástroje ale nepokrývají rizika obchodu tak jako nástroje dokumentární a jejich využití se tedy doporučuje jen u dlouholetých a seriózních obchodních partnerů. Naopak u dokumentárních instrumentů (dokumentární inkaso a dokumentární akreditiv) jde o platební instrumenty, kdy ke smluvnímu vztahu dodavatele a odběratele přistupují i jejich banky (tzn. že v každém státě je jeden z obchodních subjektů a jeho banka).

Ještě jednou tedy uvádím, že k omezení rizik v mezinárodním obchodě je možné využívat specializované bankovní služby, které jsou vlastně zahraničním bezhotovostním platebním stykem a mezi ně patří hladký plat, směnečný aval, dokumentární inkaso a dokumentární akreditiv.

Hladký plat (úhrada, bankovní převod) je dnes nejrozšířenějším platebním nedokumentárním instrumentem v platebním styku. Je použitelný pro platy jak obchodní, tak neobchodní povahy. Obchodní platy vyplývají z přímého uskutečňování obchodních transakcí, tj. z provádění obchodu, přepravy a zasilatelství. Patří sem např. platy za zboží, za poskytované služby, za dopravu, leasingové splátky atd. Naproti tomu neobchodní platy nevyplynou z realizace obchodních operací. Jako příklad platů neobchodní povahy můžeme jmenovat úhrady darů, penzí, alimentů, dotací zastupitelským úřadům cizích států, stipendií, cestovní a turistické výlohy, výnosy z cenných papírů a nemovitostí, autorské a umělecké honoráře, soudní a arbitrážní výlohy ze sporů atd.

Z pohledu banky provádějící hladký plat rozlišujeme:

- Ø *došlé hladké platy* (např. úhrady ze zahraničí);
- Ø *vyšlé hladké platy* (např. úhrady do zahraničí).

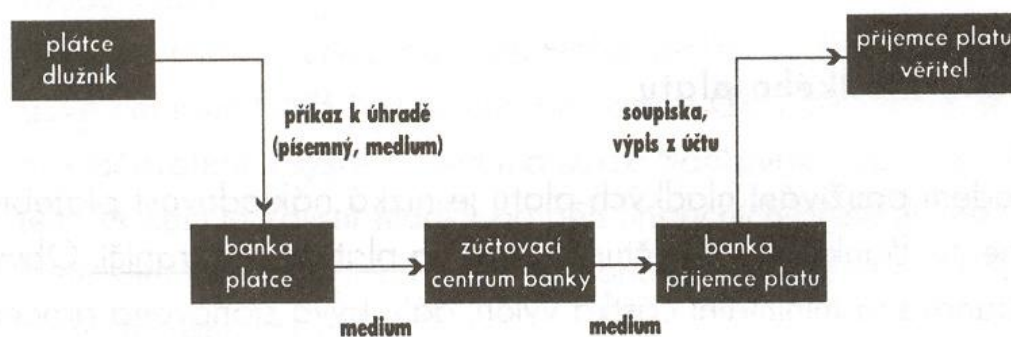
Z pohledu klienta banky to jsou:

- Ø *došlé hladké platy obchodní povahy* (např. platy za vývoz) a neobchodní povahy
- Ø *vyšlé hladké platy obchodní povahy* (např. platy za dovoz) a neobchodní povahy

O způsobu provádění hladkých platů je klient zpravidla informován svou bankou při otevírání účtu, podmínky jsou uvedeny v Obchodních podmínkách banky, které klient ve smlouvě o vedení účtu akceptuje. Pro úhrady do zahraničí pak banka informuje svého klienta, jak má předkládat příkaz k platbě, a sděluje mu všechny náležitosti tohoto příkazu. Správný platební příkaz s uvedením všech náležitostí je totiž nezbytným předpokladem rychlého provedení platby.

V České republice je hladkým platem uskutečňována většina převodů mezi klienty bank v tuzemsku i mezi klienty uvnitř bank. Příkazy mohou být bance předány i na médiu, případně elektronickou cestou.

Schéma průběhu zúčtování

Obr. 1

Směnečný aval - jedná se nedokumentární instrument, kdy jde o platbu, za jejíž průběh ručí tzv. aval – ručitel. Při neuhrazení platby může věřitel žádat od avalisty (ručitele) zaplacení.

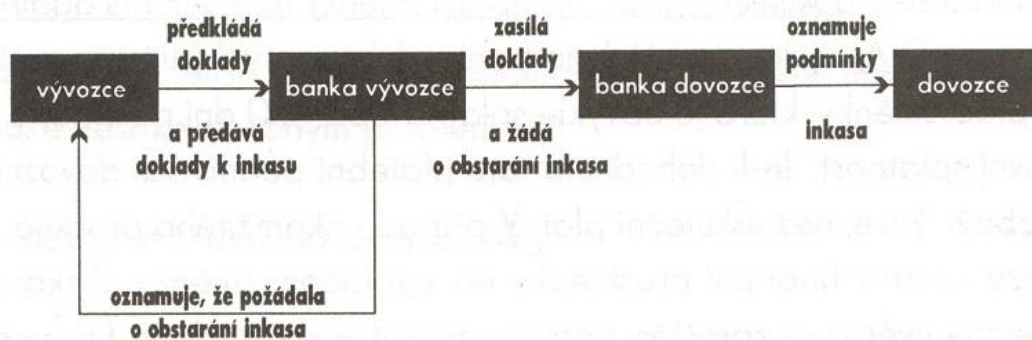
Dokumentární inkaso je dokumentárním instrumentem, při kterém se inkasní banka (banka dodavatele) zavazuje vydat dlužníkovi (odběrateli) dokumenty opravňující nakládat se zbožím, bude-li při jejich vydání zaplacená sjednaná částka (nebo vystavena směnka). Riziko u tohoto vztahu vzniká v případě pokud odběratel zboží odmítne převzít (a tedy i zaplatit) a ono už je např. v přístavu nebo v překladišti v jeho zemi. Dokumentární inkaso se dělí na dokumentární inkaso vývozní a dokumentární inkaso dovozní.

Vývozní dokumentární inkaso je formou platebního styku se zahraničím, při kterém je vydání dokumentů, a tedy i zboží, podmíněno zaplacením, akceptací směnky nebo splněním jiných podmínek (obdobnou definici lze použít i pro tuzemské dokumentární inkaso). Použití vývozního dokumentárního inkasa je vhodné v případech, kdy vývozce není ochoten dodat zboží proti úhradě hladkým platem, ale nemá potřebu zajišťujícího instrumentu, jakým je dokumentární akreditiv (viz. obr. 1).

Dokumentární inkaso představuje větší jistotu, než přímá úhrada, protože dovozce se nedostane ke zboží dříve, než zaplatí, akceptuje směnku nebo splní jiné inkasní podmínky. Banky zabývající se inkasem nepřebírají žádný závazek. Administrativní práce spojená s inkasem dokumentů přechází na banku vývozce, která využívá své vybudované sítě zahraničních korespondentů.

Průběh dokumentárního inkasa

a) vyslání

Obr. 2

Dovozní dokumentární inkaso jako nástroj platebního styku u dovozu představuje nakládání banky s dokumenty na podkladě přijatých instrukcí zahraničního příkazce (tj. zahraniční banky nebo dodavatele) za účelem zaplacení, obstarání přijetí (akceptace) nebo vydání dokumentů na podkladě jiných podmínek (viz. obr. 2). Smlouvou o bankovním dokumentárním inkasu se tedy zavazuje tuzemská banka vydat dovozci dokumenty opravňující nakládat se zbožím nebo jiné doklady, které jí byly svěřeny příkazcem, bude-li při jejich vydání zaplacená sjednaná částka nebo proveden jiný inkasní úkon.

Dispozici se zbožím má tedy zahraniční vývozce zajištěnu až do splnění podmínek předepsaných v dokumentárním inkasu. Podkladem k provedení dovozního dokumentárního inkasa je příkaz k inkasu, který předá zahraniční vývozce (příkazce) svému bankovnímu spojení (vysílající bance) nebo ho zašle přímo na tuzemskou (předkládající) banku.

Banka zahraničního vývozce zašle inkasní dokumenty tuzemské (předkládající) bance, kterou pověří obstaráním inkasa podle pokynů, jež obdržela od vývozce a které by měly odpovídat sjednanému kontraktu, spolu s dalšími instrukcemi.

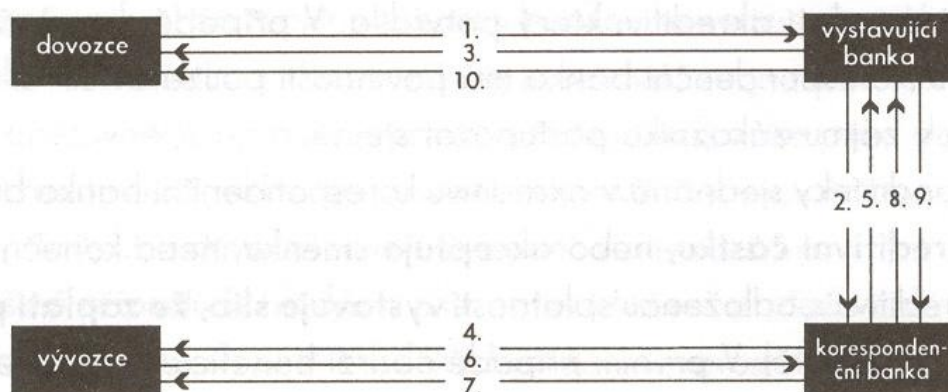
b) provedení (placení nebo jiné plnění podle podmínek inkasa)

Obr. 3

Dokumentární akreditiv je oproti dokumentárnímu inkasu bezpečnější. Jedná se o písemný závazek banky odběratele, že poskytne dodavateli plnění (peníze, směnku), budou-li do určité doby splněny podmínky dohodnuté v akreditivu. Splnění podmínek dokládá dodavatel většinou dokumenty o zaslání zboží (viz. obr. 3). Otevření akreditivu u banky většinou vyžaduje složení ceny zboží na speciálním účtu, což váže odběrateli peníze. Na druhou stranu je tento instrument jistotou pro dodavatele i odběratele, že kontrakt bude vypořádán k oboustranné spokojenosti.

Schéma vystavení a čerpání akreditivu

Obr. 4

Důležité pojmy a vysvětlení k obr. 4:

1. Kupující (dovozce) zasílá své bance (vystavující banka) příkaz k otevření akreditivu;
2. Vystavující banka otevírá akreditiv a žádá o jeho potvrzení korespondenční bankou (banka vývozce);
3. Vystavující banka oznamuje kupujícímu (dovozci) otevření akreditivu;

4. Korespondenční banka (banka vývozce) avizuje, případně i potvrzuje akreditiv;
5. Korespondenční banka informuje vystavující banku, že avizovala beneficiantovi otevření akreditivu a připojila nebo nepřipojila jeho potvrzení;
6. Vývozce předkládá doklady a žádá zaplacení;
7. a) U potvrzeného akreditivu proplácí korespondenční banka doklady;
b) U nepotvrzeného akreditivu buď za určitých podmínek zálohuje platbu, nebo oznamuje, že zaplatí po dojití úhrady;
8. Korespondenční banka zasílá doklady a žádá hojení, dobropis, respektive úhradu;
9. Banky provádějí zúčtování (hojení);
10. Vystavující banka zasílá doklady a účtuje je na vrub dovozce.

Základní rozdělení akreditivů spočívá ve stupni jejich zajištění. Z tohoto hlediska rozeznáváme:

- Ø *Odvolatelný akreditiv* – může být kdykoliv pozměněn nebo zrušen vystavující bankou bez předchozího oznámení beneficiantovi či bez jeho souhlasu. Z tohoto důvodu odvolatelný akreditiv nepředstavuje právní závazek banky zaplatit, a proto neposkytuje beneficiantovi patřičné zajištění platby. O jeho volbě je tedy dobré uvažovat jen v případě, že se prodávající a kupující velmi dobře znají, a mají proto k sobě důvěru. V praxi se však v současné době téměř nevyskytuje;
- Ø *Neodvolatelný akreditiv* – podle jednotných zvyklostí a pravidel pro dokumentární akreditivy by měl tento akreditiv jasně uvádět, zda je odvolatelný nebo neodvolatelný. Chybí-li takový údaj, bude akreditiv považován za neodvolatelný. Ten se pak vytváří za předpokladu, že podmínky akreditivu jsou splněny. Akreditivní podmínky u něj mohou být změněny jen se souhlasem všech zúčastněných stran;
- Ø *Potvrzený akreditiv* – jedná se o neodvolatelný akreditiv, který druhá banka (zpravidla dodavatele) potvrdí beneficiantovi na příkaz vystavující banky. Tím vzniká pro druhou banku stejný přímý závazek jako pro banku vystavující. Potvrzující banka má svůj závazek z akreditivu splnit, i když vystavující banka není schopna zaplatit. K tomuto potvrzení dochází např. tehdy, když prodávající nepovažuje závazek zahraniční banky za dostačující nebo když otevírající banka není dostatečně známa. Tímto se pak ještě podstatněji zvyšuje jeho zajištění;

- Ø *Remboursní akreditiv* – je takový, při kterém místo hotového placení akceptuje banka na podkladě příkazu příkazující banky směnku vystavenou na ni beneficentem. Směnka zní na hodnotu dokladů a musí mít v akreditivu předepsanou splatnost, kterou určí příkazující banka v rámci akceptačního úvěru poskytnutého jí druhou bankou. Banka prozkoumá předložené doklady a shledá-li je v pořádku, ihned zaplatí dodavateli 100% hodnoty směnky;

- Ø *Krytý akreditiv* – u tohoto druhu akreditivu dochází k úhradě, popř. k vázání příslušného krytí na účtu příkazující banky současně s jeho otevřením. V praxi se však kryté akreditivy vyskytují pouze v některých relacích;

- Ø *Nekrytý akreditiv* – většina akreditivů je nekrytých. U nich nedochází k úhradě krytí při jejich otevření, nýbrž teprve po předložení dokumentů;

- Ø *Stand-by akreditiv* – jsou používány především ve Spojených státech, kde hrají v podstatě stejnou roli jako bankovní záruky mimo USA. Stand-by akreditivy jsou tedy záručním typem instrumentu, který díky svému dokumentárnímu charakteru podléhá jednotným zvyklostem a pravidlům pro dokumentární akreditivy. Tyto akreditivy mohou být např. použity pro zajištění následujících forem placení nebo realizace:
 - platby lhůtních směnek;
 - navrácení akontací;
 - zaplacení dodaného zboží;
 - dodávky zboží podle kontraktu;
 - dodržení podmínek kontraktu, co se týče pracovních postupů a použitých materiálů.

- Ø *Back-to-back akreditiv* – je zvláštním druhem akreditivu, který se někdy používá při financování nepřímých obchodů (reexportů, switchů apod.). Je v podstatě obdobou převoditelného akreditivu, na rozdíl od něj však představuje dva samostatné akreditivy. Jeho výhoda spočívá v tom, že prostředník jako beneficent prvního akreditivu nemusí vázat vlastní prostředky při žádosti o otevření akreditivu ve prospěch původního dodavatele (pokud je banka ochotna vystavit další akreditiv

pouze na bázi prvního, což pro ni znamená zvýšené riziko). Samozřejmě, že podmínky obou akreditivů musí být návazné (co se týká druhů dokumentů, lhůt k jejich předložení, nikoliv však pokud jde o částku);

- Ø *Akreditiv s červenou nebo zelenou doložkou* – jde o takový druh akreditivu, který umožňuje beneficiantovi získat část akreditivní částky jako zálohu (akontaci) před odesláním zboží. Dokumentem pro výplatu akontace může být například prohlášení beneficianta o připravenosti zásilky k odeslání, prohlášení, že odešle zboží včas apod. O předem vyplacenou částku a eventuální úrok se při pozdější prezentaci dokumentů sníží vyplacená protihodnota. Akontace je vyplacena korespondenční bankou, ale bankou, která je nositelem závazku, je banka vystavující akreditiv. V případě, že prodávající nepředloží dokumenty včas a odmítne navrátit akontaci, korespondenční banka zatíží banku vystavující akreditiv o částku akontace zvýšenou o úroky. Vystavující banka se pak hojí na příkazci, který tak nese plné riziko navrácení akontace zvýšené o úroky. Tento druh akreditivu se vyskytuje poměrně vzácně.

1.2 Další typy bezhotovostních operací

Kromě shora uvedených druhů bezhotovostních operací existuje celá řada dalších operací, kterým bych se chtěl v několika následujících kapitolách věnovat poněkud rozsáhleji.

1.2.1 Platební karty

Platební karty se stávají v posledních letech stále oblíbenější službou a proto bych se rád u nich na okamžik pozastavil a ujasnil základní informace. Svět nákupů čím dál více ovládají platební karty, s nimiž lidé chodí nejen k bankomatu, ale také rovnou do obchodu. Učí se utrácet rychleji, s větší bezstarostností a ve větších částkách, v čemž je banky i obchody vehementně podporují novými službami a různými zvýhodněními.

Karty bývají vydávány k běžným nebo žirovým (účet pro bezhotovostní převod peněžní částky mezi účty dvou subjektů) a umožňují majiteli karty operativně vybírat hotovost (24 hodin denně, z kteréhokoliv tuzemského popř. i zahraničního bankomatu – samozřejmě podle typu karty) nebo používat přímo k bezhotovostní platbě u smluvních maloobchodních partnerů, v restauracích, ubytovacích zařízeních apod. Mezi nejvýznamnější mezinárodní kartové systémy patří Europay/MasterCard, VISA, American Express a Dinners Club.

V České republice bylo ke konci roku 2004 v oběhu téměř sedm milionů karet, přes které prošlo přes 400 miliard korun. Většina těchto peněz stále putuje přes bankomaty, ale vzrůstá

význam bezhotovostních plateb, kdy se prodavač ani zákazník s penězi vůbec nesetkají. Díky čipům, které začínají na své karty dávat i české banky, se do budoucna otevírá řada příležitostí. Právě prostřednictvím čipů se zvedá bezpečnost, ale mají i další výhody. Vejde se na ně daleko větší množství informací, proto lze do karet například naprogramovat slevy podle toho, kde zákazník nakupuje a další služby, které zkvalitňují nakupování jejím majitelům.

Za uplynulý rok přibylo v České republice přes pět tisíc obchodů, kde lze platit kartou. Za západní Evropou, ale podle statistik stále zaostáváme. Podle statistik jde totiž v západní Evropě přes kartu kolem patnácti procent veškeré útraty v obchodech. U benzinových pump je to celá třetina.

Poslední získané informace a statistiky však napovídají, že i Česká republika míří tímto směrem. Platební karty jako takové můžeme v zásadě rozdělit na:

- Ø *debetní* – u těchto karet nebývá povoleno čerpání z účtu do záporu (debetu);
- Ø *kreditní* – naopak, zde se jedná o úvěrovou kartu, která umožňuje pokrytí revolvingového úvěru, úroky z tohoto úvěru však bývají velmi vysoké;
- Ø *úvěrové, charge, afinitní a další.*

Zatímco debetní karty mají v České republice více než desetiletou tradici a jejich vydáno přes pět milionů, historie kreditních karet je poněkud odlišná. V USA fungují již dlouho a představují 70 procent všech vydaných karet, v Evropě však stále hrají jen vedlejší roli s asi čtyřicetiprocentním podílem, ve střední a východní části kontinentu dokonce jen jedno procento. Z českých bank nabídla tento produkt jako první Česká spořitelna v roce 1998. Šanci dostali ale jen vybraní zákazníci s prověřenou historií. Větší rozjezd kreditních karet znamenal až vstup Bank Austria Creditanstalt (dnes HVB Bank) v květnu 2000. Loňský a letošní rok jsou pak označovány za skutečný start tohoto produktu u nás.

A jaké výhody pro nás vlastně platební karty jako takové představují? Pomineme-li nevýhody u hotovosti, jako je například její možná ztráta, nevýhodné valutové kurzy, či směnárenské poplatky a v neposlední řadě i to, že pokud se vrátíte z ciziny, budete muset zbylou hotovost buď utratit, nebo doma vyměnit za nevýhodných podmínek, daly by se v zásadě výhody platebních karet shrnout do několika bodů:

- Ø jednoduché použití;
- Ø prostředky uložené na účtu máte kdykoliv k dispozici - kartou lze platit na různých obchodních místech a vybírat z bankomatu;

- Ø vyšší bezpečnost - pokud máte kartu, tak s sebou nemusíte nosit vysoké částky v hotovosti. Karta je mimoto chráněna PINem, který znáte jen vy, a také vaším podpisovým vzorem přímo na kartě;
- Ø karty mohou sloužit pro celostátní nebo mezinárodní použití;
- Ø úspora při cestách do zahraničí - pokud budete v zahraničí platit kartou, nemusíte chodit do směnární, čímž ušetříte nejen čas, ale i směnárenské poplatky;
- Ø doplňkové služby (například cestovní či úrazové pojištění);
- Ø nouzové služby při ztrátě nebo krádeži - kartu lze téměř okamžitě zablokovat, takže nehrozí vybraní všech peněz, je zde i možnost vydání náhradní karty;
- Ø úvěr - s některými druhy karet (kreditními nebo charge) lze nakupovat nebo vybírat hotovost na úvěr a vy můžete bez problémů překonat krátkodobý nedostatek hotovosti.

U platebních karet jako takových je nutné počítat i s určitými poplatky, spojenými s jejich vydáním a provozem. Základním poplatkem je roční poplatek za kartu (příp. poplatek za vydání karty), což se týká jak platebních karet, tak i těch kreditních. Výše tohoto poplatku bývá závislá na kvalitě poskytované karty a tím i výši úvěrového limitu.

Mezinárodní karta bývá většinou dražší než karta, kterou lze použít pouze v tuzemsku. Počítejte však s tím, že roční vedení vás může stát stovky, ale také tisíce korun. Některé banky nabízejí vedení platební karty k určitému účtu zdarma.

Dále budete muset platit poplatky za výběr hotovosti v bankomatech. Výběry v bankomatech patřící bance, která kartu vydala, mohou být levnější než v bankomatu cizí banky. Výběry hotovosti mezinárodní kartou v zahraničí jsou výrazně dražší než u bankomatu v ČR. Další účtované poplatky se mohou týkat dodatkové karty, blokace odcizené karty nebo vydání náhradní karty.

Princip dodatkové karty lze popsat následovně: Některé typy úvěrových karet umožňují vydat k jednomu úvěrovému limitu jednu až několik úvěrových karet, které mohou být využity např. pro rodinné příslušníky. Pokud je k jednomu úvěrovému limitu vystaveno více úvěrových (čili dodatkových) karet, úvěr se splácí jednou splátkou a klientovi je zasílán společný výpis za všechny karty k úvěrovému limitu.

Obr. 5 - Nejčastější distributoři platebních karet

1.2.1.1 Kreditní karty

Na rozdíl od své debetní sestry nepředstavuje kreditní karta klíč k finančním prostředkům na běžném účtu, ale jak již sám název napovídá, ztělesňuje úvěr neboli kredit. Použitím kreditní karty při výběru peněz z bankomatu nebo placení u obchodníka totiž čerpáte půjčku, kterou pak splácíte. Můžete vesele utrácet, i když na účtu nemáte ani korunu, pokud ale samozřejmě vše později splatíte.

Jako každý úvěr je i ten čerpaný kreditní kartou úročen. Existuje však možnost, jak se úrokům vyhnout. Jde o tzv. bezúročnou lhůtu, která se u jednotlivých bank pohybuje v rozmezí 30 až 51 dnů. Funguje tak, že v průběhu měsíce utrácíte, a pokud celou dlužnou částku splatíte koncem měsíce, u některých bank do poloviny měsíce příštího, tzn. neplatíte žádné úroky.

Kreditní karta, stejně jako karta debetní je většinou vydávána na dobu určitou. Tato doba se pohybuje zpravidla od jednoho do tří let. U karet, které vydávají přímo splátkové společnosti (tzn. nenesou logo žádné z kartových společností), může být platnost karty neomezená. Pokud platnost karty vyprší, může si klient nechat vystavit novou. Některé společnosti ani na žádost o vystavení karty nečekají a vystaví klientovi automaticky kartu novou. Záleží na osobě klienta, případně na daném typu karty.

Kreditní karty jsou určeny především k nákupu zboží a služeb u obchodníků. Řada z nich však umožňuje i výběr hotovosti z bankomatu. Karty vydávané splátkovými společnostmi, mohou mít tuto možnost omezenou, např. pouze na výběr hotovosti na přepážkách smluvních

bank. Většinou též pokud je kreditní kartou čerpána hotovost nelze na tento výběr uplatnit výhody bezúročného období - tzn. úrok je počítán ode dne čerpání až do splacení.

Kreditní karty mohou být vydány buď pouze s použitím na území ČR (domácí) nebo též s použitím i v zahraničí (mezinárodní). Při žádosti o mezinárodní kartu je dobré zvolit kartu, kterou lze použít na obchodních místech i při výběrech z bankomatu. Poplatky za mezinárodní karty bývají také většinou vyšší než u karet domácích.

Obvyklé podmínky pro získání kreditní karty:

- Ø věk minimálně 18 let;
- Ø občanství ČR;
- Ø určitý čistý měsíční příjem (banky určují individuálně).

Banky obvykle vyžadují i tyto doklady:

- Ø občanský průkaz a druhý doklad totožnosti (cestovní pas nebo rodný list);
- Ø doklady k ověření bydliště (např. doklad o zaplacení nájmu nebo SIPO, účet za telefon, výpis z účtu apod.);
- Ø doklady k ověření příjmu (potvrzení o výši pracovního příjmu) nebo živnostenský list a daňové přiznání za poslední rok (právnická osoba a fyzická osoba podnikatel) nebo výměr starobního důchodu.

Pokud klient žádá o kreditní karty, musí mít v některých případech u banky, která tuto kartu vydává, veden účet. V těchto případech potom mohou být splátky úvěru přímo inkasovány z tohoto účtu. Jiné kreditní karty naopak nejsou vázány na vedení účtu. Snad každá banka také požaduje určitou minimální výši čistého měsíčního příjmu. Částka se ale u jednotlivých bankovních domů liší.

Splácení úvěru je v podstatě u všech kreditních karet obdobné. Při jakémkoli použití kreditní karty je vždy čerpán úvěr a tudíž kdykoliv je karta použita, je následně tento úvěr splácen měsíčními splátkami společně s úrokem.

Po uplynutí bezúročného období se začíná nesplacená část úvěru úročit a musíte počítat s poněkud vysokými sazbami. Ty jsou dokonce vyšší než u kontokorentu či spotřebitelského úvěru. Úvěr prostřednictvím kreditní karty je v současné době, až na výjimky, úročen sazbou mezi 20 - 26 % p.a. Lákavé reklamní kampaně bank, že nebudete platit žádné úroky jsou tedy

pravdivé jen napůl. Musíte to totiž stihnout během bezúročného období. Na základě měsíčního vyúčtování je klient povinen uhradit minimální částku, ta je uvedena ve smlouvě.

Většinou je minimální splátka stanovena na 5 či 10 % z celkové dlužné sumy, tedy z úvěru včetně úroků a poplatků. Čím nižší tato měsíční splátka je, tím déle budete úvěr splácet a tím více se vám prodraží. Většina bank umožňuje i vyšší splátku než je stanovené minimum či dokonce jednorázové splacení dlužné částky.

Splácení úvěru probíhá nejčastěji třemi způsoby:

- Ø příkazem k úhradě (z jakéhokoliv účtu klienta);
- Ø inkasem (z účtu klienta je automaticky strhávána minimální platba);
- Ø platba složenkou.

Výše úroku z úvěru čerpaného pomocí kreditní karty bývá většinou udávána v % za měsíc (tzn. od 0,87 % p.m. do 2,46% p.m.), což na první pohled nevypadá nejhůře, pokud ovšem převedeme měsíční úrok na roční, mohou úroky dosahovat i více než 20 % ročně (neboli p.a.).

Bezúročné období je největší výhodou kreditních karet. Díky němu nemusíte totiž zaplatit ani korunu navíc! Jedná se o časově omezené bezúročné období. Kartou je čerpán úvěr a v podmínkách bývá např. stanoveno, že pokud je do určitého data (např. dle výpisu) zaplacená celá výše vyčerpaného úvěru, byl tento úvěr čerpán s nulovým úrokem.

U většiny kreditních karet je toto bezúročné období v délce 45 dní. Ale v případě, že úvěr v daném termínu splatit nestihnete, bude vám nesplacená část úvěru úročena normálně. Některé karty ale možnost bezúročného období nenabízejí. Předem je proto lepší se raději důkladně informovat, zda právě k vaší kreditní kartě je bezúročné období poskytováno a v jaké délce. Bezúročné období se obvykle vztahuje pouze na platby kartou u obchodníků, tedy na bezhotovostní operace.

Pokud budete kreditní kartou vybírat z bankomatu (hotovostní transakce), žádné bezúročné období neexistuje a z vybrané částky platíte úroky! Je tedy lepší kreditní kartou z bankomatu nevybírat a raději použít klasickou debetní platební kartu.

	
VISA Electron	Eurocard/Mastercard
	
VISA Gold	Diners Club International
	
CCS	Eurocard/Master card

Obr. 6 – Několik ukázek platebních karet od různých společností

1.2.1.2 Charge karty

Vedle kreditních karet nabízejí některé banky také tzv. charge karty. Jejich princip fungování je odlišný. Na konci měsíce vám banka pošle výpis útrat kartou a vy musíte celou částku uhradit do stanoveného data, obvykle do poloviny či konce následujícího měsíce. Po celou dobu neplatíte žádné úroky, zato musíte svůj dluh splatit celý najednou. Ostatní podmínky jsou shodné s kartami kreditními.

1.2.1.3 Úvěrové karty

Jedná se o kreditní kartu, ke které je navíc přidělen úvěrový limit, který umožňuje platit či vybírat hotovost i v případě, pokud nedisponujete dostatečnými prostředky na účtu. Při použití této karty čerpáte úvěr, na rozdíl od debetní karty, kterou lze čerpat prostředky pouze do výše zůstatku na účtu či do výše kontokorentu. Čerpaný úvěr je revolvingový (tzn. opakující se), s každou uskutečněnou splátkou úvěru se úvěrový limit automaticky obnovuje.

Výhodou této karty je proto možnost odložení splácení (v případě debetní jsou peníze odečteny z účtu okamžitě), ale naproti tomu jsou úroky z tohoto úvěru hodně vysoké. Jedná se tedy o alternativu kreditních karet, kterou nabízejí splátkové společnosti. Přestože jde o podobné produkty, nákupní úvěrové karty se od kreditních podstatně odlišují. Nenajdete u nich bezúročné období, placení úroků se tedy nevyhnete.

Druhým záporem je fakt, že až na YES kartu nejsou použitelné v bankomatech, navíc síť obchodů, které tyto karty přijímají, je podstatně menší než u bankovních karet. Pokud jde o náklady, neplatíte sice poplatek za vydání karty, ovšem úroky se vyšplhají na více než pětadvacet procent ročně. Naproti tomu výhodou nákupních úvěrových karet je okamžité vyhodnocení žádosti o vydání karty a různé slevy v partnerských obchodech.

Pokud tedy budete svoji kreditní kartu používat s rozumem, nebude pro vás znamenat život na dluh, ale spíš chytře řídit své výdaje, nehledě na to, že s některými kartami bývají spojené i další doprovodné služby, které se snaží nalákat klienta na další výhody. Může se jednat například o pojištění, asistenční služby apod.

1.2.1.4 Co-brandové karty

Co-brandové platební karty jsou výsledkem spolupráce emitenta (obvykle vydavatelské banky) a další společnosti. Tou bývají především letecké společnosti, výrobci automobilů, obchodní řetězce, mobilní operátoři, cestovní kanceláře, různá sdružení nebo asociace a najdou se i další. Výhody přinášejí takovéto platební karty všem zúčastněným (vydavatel - partnerská společnost - klient).

Pro uživatele (majitele karty) představují, kromě služeb klasické debetní či kreditní karty, navíc slevy nebo bonusy na vybrané zboží či služby, účast ve věrnostních programech a další možnosti. Získání co-brandové karty může ovšem pro zájemce znamenat i speciální podmínky, které musí pro vydání splnit. Patří k nim například požadavek na členství v určité organizaci nebo smlouva uzavřená s partnerskou společností apod. A jak je to s vydáváním co-brandových karet u nás? U nás například Citibank ve spolupráci s Eurotelem vydává co-brandovou kreditní kartu, která je spojena s výhodami věrnostního programu Benefit. Další z mobilních operátorů,

T-Mobile, nabízí kreditní kartu ve spolupráci s HVB Bank. Právě tato banka vydává co-brandových karet nejvíce.

Z ostatních bank co-brandové karty nabízí Živnostenská banka ve spolupráci s Českou golfovou federací, Komerční banka s Benzinou, eBanka s Českou pojišťovnou či Home Creditem. ČSOB spolupracuje s ABA, asistenční službou pro řidiče a BAWAG Bank CZ vydává ve spolupráci s karetní společností CCS kartu CCS KREDO. V příloze č. 1 bych proto rád pro názornost uvedl přehled co-brandových karet a výhody s nimi spojené.

1.2.1.5 Afinitní karty

Tyto karty jsou výsledkem vzniklého smluvního vztahu emitenta a neziskové organizace. Hlavním smyslem takové spolupráce je finanční podpora dané organizace. Tato podpora by se dala nazvat jakousi charitou. V České republice prozatím najdeme jen několik takových karet. Mezi prvními začala afinitní platební kartu vydávat Raiffeisenbank ve spolupráci se společností National Geographic.

Banka za každou vydanou kartu National Geographic a každý nákup uskutečněný jejím prostřednictvím, přispívá do fondu National Geographic sloužícího k rozvoji vědy, výzkumu a vzdělání v oblasti ochrany přírody. Majitel karty sice přispívá na dobrou věc, avšak platí pouze běžné poplatky spojené s provozem karty.

Další organizace využívající podpory pomocí afinitní karty jsou Univerzita Karlova (karty vydává Česká spořitelna) nebo fotbalový klub AC Sparta Praha (karty vydává společnost CCS Kreda).

1.2.1.6 Charitativní karty

Přibližně v polovině března jsem se v denním tisku dočetl o tzv. charitativních platebních kartách. Pořádně jsem nevěděl, co si mám pod tímto pojmem představit, a tak jsem se rozhodl po něm trochu zapátrat.

Podařilo se mi zjistit, že ČSOB se rozhodla podpořit oběti vlny tsunami v jihovýchodní Asii a od začátku března vydává svým klientům embosované (karty s reliéfním písmem) platební karty Visa Classic ze speciální emise Thailand. Charitativní rozměr karet Thailand připomíná věta „help for tsunami victims“ (pomoc obětem tsunami) umístěná v záhlaví platební karty.

Karty z emise Thailand jsou k dispozici ve třech variantách v celkovém počtu 15 tisíc kusů, darovaná částka tedy činila 300 000 korun.

Zájemci o tuto kartu mohou využít výhodné nabídky jejího vydání s týdenním limitem až 15 000 Kč k nově otevřenému účtu nebo k již existujícímu účtu u ČSOB. Roční poplatek za vedení karty se nemění a činí tedy 500 Kč.

Obr. 7 – Ukázky několika charitativních karet z emise Thailand

1.2.2 Šeky

Jejich vydávání a použití se řídí zákonem směnečným a šekovým. Šeky proto můžeme označit jako cenné papíry. Jedná se o klasický a stále oblíbený instrument platebního styku. Šeky můžeme členit na:

- Ø *soukromé* – jedná se o šeky vystavované nebankovními subjekty, které mají u některé banky veden účet;
- Ø *bankovní* – šeky vystavované přímo bankami.

V České Republice byl od roku 1995 zaveden tzv. Zaručený šekový systém, který stanoví jednotná pravidla, při jejichž dodržování má majitel šeku garanci proplacení bankou, která mu tiskopisy šeku vydala. Banky proplácejí tzv. Kryté šeky (do částky 6 500,--, max. 10), klient dostane k šekové knížce záruční kartu s podpisovým vzorem a poté se banky vyrovnají.

Zaručený šekový systém má hodně blízko k eurošekům u kterých můžeme požádat o vydání šekové knížky, kde můžeme vyplňovat různé měny v různých státech. Společně s eurošeky vystaví banka také EC kartu, kterou se prokazujeme.

Použití šeků je v poslední době částečně vytlačováno expandujícími platebními kartami.

1.2.3 Přímé bankovníctví

S rozvojem nových technologií hlavně však s rozvojem internetu souvisí i rozvoj nových produktů v oblasti bankovníctví. A již také u nás banky nabízí širokou paletu produktů tzv. Přímého bankovníctví. Jsou to služby, které umožňují komunikaci banky a klienta bez toho, aby klient musel banku navštívit. Vše se děje buď pomocí telefonu (a to i mobilního) nebo počítače a internetu.

Mezi tyto služby patří: Telebanking, GSM banking, WAP banking, Internet banking a Home banking. Když si klient některou z těchto služeb zřídí má ke svému účtu přístup prakticky 24 hodin denně.

1.2.3.1 Telebanking (telefonní bankovníctví)

Kdo si potrpí na angličtinu, může ho také nazývat jako phonebanking od anglického slova phone - volat. Princip této služby je velice jednoduchý. Klient zavolá na linku telefonního bankovníctví. U většiny bank je toto číslo bezplatné a lze na ně volat i z mobilního telefonu. Klient se zde prokáže svým identifikačním číslem a číslem PIN.

Tato služba se vyskytuje ve dvou verzích. U té první klient komunikuje s automatickým hlasovým systémem, kde lze získávat informace o produktech, o aktuálním zůstatku, ale také zde lze zadávat příkazy k úhradě či inkasu, trvalé příkazy, provádět konverzi měn apod.

Celý proces komunikace klienta s bankou vypadá asi tak, že klient zavolá na číslo své banky (ve většině případů je volání pro klienty bezplatné), zde se přihlásí pod svým jménem a vlastním identifikačním číslem. Podmínkou je, aby klient používal telefonní přístroj s tónovou volbou z důvodu vazby s volaným zařízením (toto zařízení umí identifikovat hodnotu stisknuté klávesy). Poté je mu nabídnuto zvukové menu, kde si klient vybere z nabídky služeb, poskytovaných telefonicky bankou.

Ve druhé verzi klient komunikuje s telefonním bankéřem, který poskytuje stejné služby jako pracovník na přepážce od zadávání příkazů po zakládání termínovaných vkladů. Zde je nevýhodou, že mimo pracovní dobu budete komunikovat jen s hlasovým systémem.

Telefonní bankovníctví můžete používat i z pevného telefonu. Tato služba funguje tak, že vytočíte speciální telefonní číslo (nejčastěji číslo pro volání zdarma s předčíslem 0800) a stiskem kláves ovládáte bankovní systém a zadáváte příkazy (podobně se ovládá např. hlasová schránka nebo infolinka). Pro tuto službu je však nutné mít na svém buď mobilním nebo pevném telefonu aktivovanu tzv. tónovou volbu, bez které by tato služba nefungovala.

Telefonní bankovníctví je pro klienty velmi jednoduché – hlasový systém jim totiž vždy řekne, co mohou dělat a jakým způsobem to udělají. Tato služba se na mobilních a pevných telefonech liší jen v jednom detailu – zatímco pevnou telefonní linku zvládne odposlouchávat i odborně zdatnější žák základní školy, mobilní telefon je proti odposlechu výrazně lépe zabezpečen – veškerá komunikace je totiž zašifrovaná. Banky se snaží zvyšovat nízkou bezpečnost pevných linek tím, že po klientech nechtějí vždy kompletní heslo, ale jen některé údaje (část hesla nebo jiných údajů). Osoba, která by díky odposlechu chtěla účet zneužít, by musela provádět odposlech velmi dlouho, než by zjistila všechny potřebné údaje.

Telefonní bankovníctví nabízí většina českých bank, nejznámější je zřejmě Expresní linka Komerční banky ale i další naše bankovní instituce začínají na tento trh stále častěji vstupovat.

1.2.3.2 GSM banking (mobilní bankovníctví)

Pod pojmem GSM bankovníctví si lze představit několik různých služeb. Všechny sice umožňují ovládat bankovní účet prostřednictvím mobilního telefonu, ale každá jiným způsobem. Všechny služby pro ovládání bankovních účtů založené na použití mobilního telefonu lze shrnout pod pojem GSM bankovníctví.

Nicméně v České republice se takto označuje především bankovníctví založené na aplikacích SIM toolkit. A to především kvůli službě T-mobile GSM banking, která je u nás průkopníkem ovládání banky z mobilního telefonu. GSM banking se společností Český Mobil, která provozuje síť Oskar, zprovoznila pro mobilní síť Oskar Československá obchodní banka (ČSOB). Ale ani pravděpodobně největší operátor mobilních sítí u nás Eurotel nezůstává pozadu a i on má svůj Eurotel GSM banking. Aplikace GSM banking je naprogramována přímo na kartě SIM. To přináší vyšší bezpečnost při manipulaci s bankovním účtem, ale také nutnost vyměnit si kartu SIM, když budete chtít tuto službu používat. Tato služba umožňuje ovládat účet z menu mobilního telefonu.

Ze všech způsobů, jak ovládat banku z mobilu, nabízí aplikace SIM toolkit jediný opravdový způsob zabezpečení. Abyste totiž mohli vstoupit do menu bankovní aplikace, musíte znát kód BPIN. A ten si na základě kódu BPUK, který dostanete v bance, vytvoříte sami – nikdo jiný, operátor sítě GSM ani banka, tento kód nezná. Příkazy se do banky posílají prostřednictvím textových zpráv, jenže na rozdíl od běžných textových zpráv jsou ty odeslané z bankovní aplikace šifrovány. A nikdo, kromě banky, která jako jediná zná šifrovací klíč, který používá bankovní aplikace přímo na kartě SIM, nemůže tyto zprávy rozšifrovat. Šifrovací klíč je pro každou kartu SIM jiný.

Nevýhodou této služby je to, že v současnosti můžete ovládat z menu mobilního telefonu sice několik účtů současně, ale pouze u jedné banky. Pro ovládání případných dalších účtů v jiných bankách si budete muset pořídit další kartu SIM a tu vložit do telefonu v okamžiku, kdy budete chtít zadat svojí bance další příkaz.

Dalším druhem služby je SMS banking, jehož výhodou je použitelnost u všech mobilních telefonů, bez ohledu na operátora. Komunikace probíhá pouze prostřednictvím SMS zpráv. Na první pohled to nevypadá příliš bezpečně, ale banka i k této aplikaci může vydávat tzv. autentizační kalkulátory, s jejichž pomocí si vygenerujete speciální kód, který vložíte do struktury SMS zprávy. Nevýhodou je složitější manipulace, protože SMS zprávy musíte posílat přesně ve formátu daném bankou. Např. U částka účet_debet účet_kredit splatnost [Vvar_symbol] [Kkonst_symbol] [Sspec_symbol] [MAC]. Zadávání tedy vyžaduje velkou pozornost, abyste se nepřepsali.

SMS banking používá v České republice například Česká spořitelna. Ta tuto službu poskytuje klientům pod názvem Sporotel. Hlavní nevýhodou SMS bankovníctví je zabezpečení textových zpráv. To je velmi špatné – může se k nim dostat velké množství lidí. V textové zprávě se posílá i samotné heslo pro ovládání účtu (což je velmi nebezpečné) nebo autentizační kód (ten je pouze na jedno použití, je bezpečnější než heslo a generuje jej speciální zařízení). Protože veškerá komunikace s bankou probíhá prostřednictvím nezašifrovaných textových zpráv, je možné označit SMS bankovníctví bez použití autentizačního kódu za nebezpečné pro klienty.

Na závěr ke GSM bankingu stačí už jen dodat, že nejvíce uživatelů této služby eviduje GE Capital Bank. Její mobilní bankovníctví v prvním pololetí roku 2003 využívalo přes 165 tisíc klientů. Na pomyslné druhé příčce se ve stejném roce umístila Česká spořitelna se 74 tisíci klientů. Třetí v pořadí byla pak s přibližně 50 tisíci klienty eBanka.

1.2.3.3 WAP banking (mobilní bankovníctví)

Dalším typem mobilního bankovníctví je tzv. WAP banking. Jedná se o službu, která se díky rozvoji mobilních telefonů v posledních letech stává stále častěji součástí finančních transakcí mezi klientem a bankou. Jde tedy o službu která umožňuje spojení s bankovním účtem prostřednictvím mobilního telefonu vybaveného technologií WAP (Wireless Application Protocol).

Tuto technologii umožňují většinou dražší telefony, ale v posledních letech se stává součástí prakticky většiny nově prodávaných telefonů. Pomocí mobilního telefonu a autorizačního klíče tedy můžete zadávat např. příkazy k úhradě, zjišťovat zůstatek na účtu i jeho historii, zřizovat termínované vklady nebo zjistit aktuální kursy. Nevýhodou tohoto produktu je

zatím nízká rychlost připojení k internetu. Tento produkt poskytuje Česká spořitelna a eBanka a na svých wapových stránkách ho poskytují všichni tři mobilní operátoři. Eurotel na Můj juice/Moje banka, Oskar na stránkách Finance a podnikání a Paegas na ClickMarketu.

Jelikož je WAP Banking služba poměrně nová, lze v dalších několika letech očekávat její vylepšení a větší rozvoj. Dnes již služba WAP jako taková nabízí velké množství zábavy pro majitele mobilních telefonů, proto je více než jasné, že nic nebude bránit jejímu rozšíření i na poli bankovních služeb.

1.2.3.4 Internet banking (internetové bankovníctví)

Jak už sám název Internet banking napovídá, řeč je o komunikaci mezi klientem banky a jeho bankou pomocí mezinárodní počítačové sítě Internet. Není tedy zapotřebí instalovat na počítač žádné speciální programy a úplně postačí běžný internetový prohlížeč.

Na internetu si jen zadáte www adresu vaší banky, kde zadáte uživatelské jméno a certifikační kód, a dostanete se na speciální stránky banky. Zde můžete provádět různé operace jako např. zadávání příkazů k úhradě i do zahraničí, zadávání a rušení trvalých příkazů, zřizování a rušení termínovaných vkladů či prohlédnout si historii účtu. Vše provádíte s autorizačním klíčem, který zajišťuje zabezpečení proti případnému zneužití. Ke svému účtu se tak dostanete kdykoli a odkudkoli na světě v běžném internetovém rozhraní.

Po takzvané verifikaci, tedy procesu, kdy klient zadá své uživatelské jméno a heslo, se dostane na stránku svého vlastního účtu. Zde je již svým pánem a zcela svobodně může provádět s bankou smlouvené běžné bankovní operace.

Jedná se o moderní bankovní službu, jejíž využívání je navíc u každé banky cenově zvýhodněno oproti obsluze účtu přes přepážku na pobočce. Tato komunikace může probíhat několikerým způsobem. Prvním, a asi nejběžnějším druhem komunikace je připojení k Internetové síti pomocí modemu přes telefonní síť.

Druhým, méně často se vyskytujícím druhem připojení, je připojení přes pevnou linku. Tedy datovou cestu, jež je zcela autonomní vůči telefonní síti. Toto připojení ovšem disponuje neporovnatelně vyšší přenosovou rychlostí dat, ale také vyšší cenou za toto připojení. V poslední době se však mnoho domácích firem snaží rozšířit možnosti pevného připojení a to se tak, díky konkurenci stává stále častěji výhodnější, než připojení přes klasický modem.

Internet banking umožňuje:

- Ø zadávat příkazy k úhradě a k inkasu (u některých bank i do zahraničí);
- Ø zadávat, měnit a rušit trvalé příkazy;

- Ø zobrazit historii pohybů na účtu;
- Ø zobrazení zůstatku na účtu;
- Ø elektronické výpisy zdarma.

Mezi výhody internetového bankovníctví tak zcela jednoznačně patří:

- Ø přístup k účtu 24 hod. denně, 7 dní v týdnu;
- Ø není nutná instalace speciálních programů;
- Ø spojení s bankou je možné z kteréhokoli počítače připojeného k síti internet;
- Ø relativně snadná obsluha.

Naopak jistou nevýhodou internetového bankovníctví je fakt, že narozdíl od home bankingu jej nelze propojit s účetním softwarem a není tak operativní, jako například GSM banking (bankovní operace prostřednictvím mobilního telefonu).

1.2.3.5 Home banking (domácí bankovníctví)

Produkt umožňuje obsluhovat účet pomocí počítače připojeného k internetu a softwaru, který je dodán bankou (obvykle na instalačním CD). Nainstalujete si software z CD, připojíte se na internet a můžete si zajišťovat základní služby jako např. příkazy k úhradě (i do zahraničí), trvalé příkazy, zůstatky na účtu, konverze měn.

Výhodou je zde, že tyto produkty bývají kompatibilní s účetními a ekonomickými programy, ale nevýhodou je, že lze používat pouze počítač, kde je program nainstalován. Pomocí Home bankingu komunikujete s bankou prostřednictvím sítě Internet nebo telefonu. Bankovní operace lze provádět 24 hodin denně, 365 dní v roce. Ke komunikaci tedy potřebujete vhodný počítač připojený na Internet a speciální program banky (tím se home banking odlišuje od internetového bankovníctví, kde stačí mít pouze přístup k Internetu).

Home banking je ideální služba pro klienty, kteří musí zpracovávat větší objem plateb a potřebují mít neustálý přehled o stavu svého účtu. Dále je vhodná pro ty, kteří nemají v dosahu pobočku své banky. Home banking umožňuje téměř všechny bezhotovostní operace s běžným účtem a to vše on-line. Zjišťování zůstatku účtu, podávání příkazů k úhradě, sledování toku plateb, zakládání termínovaných účtů apod. bývají samozřejmostí. Kromě toho nabízí přístup do databáze banky pro vyhledání kurzovních lístků, úrokových sazeb, nabídky služeb, číselníků bank atd. Navíc lze program banky připojit na vlastní ekonomický (účetní) systém, čímž se

umožní automatické předávání platebních příkazů a výpisů z účtu. Nevýhoda této služby spočívá v tom, že je vázána na určitý počítač daných parametrů.

Home banking je sice poměrně nákladná záležitost, přesto však nabízí vůbec nejlepší systém zabezpečení ze všech forem elektronického bankovníctví. Přihlášení do sítě banky probíhá pomocí hesla uživatele a autorizačního certifikátu. Vzájemná komunikace mezi bankou a klientem je navíc obvykle ještě kódována.

1.2.4 E-business

E-business spatřil světlo světa díky rychle se rozšiřující a zdokonalující světové síti – Internet. I přes skeptická vyjádření mnoha odborníků je nejrychleji se rozvíjejícím sektorem v USA a v současné době proniká i do ostatních vyspělých zemí světa.

V Británii už některé velké obchodní řetězce nabízejí, že vám dají domů počítač zadarmo včetně modemu a napojení na internet, aby vám mohli zasílat až do domácího pohodlí nabídky služeb a zboží. Uvážíte-li, že místní hovory jsou v některých zemích zdarma, pak elektronické nakupování může být příjemnou kratochvílí pro mnoho z nás. Na druhé straně pro banky to znamená nárůst poskytovaných bezhotovostních služeb.

Proto lze v této oblasti čekat v několika nadcházejících letech velký rozmach a rozšíření nabízených služeb a produktů.

1.2.5 Devizové operace

Banky provádí bezhotovostní platební styk i v cizích měnách a nabízejí svým klientům možnost zajistit se proti kurzovým rizikům bankovními devizovými deriváty (swapy, forwardy a opcemi).

Sluší se tedy abych pro úplnost osvětlil tyto tři bankovní devizové deriváty, které nabízejí banky svým klientům.

Swapy jsou dohody mezi dvěma stranami o výměně budoucích plateb z podkladového aktiva jako jsou dividendy a kursově změny akcií či akciových indexů, úrokové platby z dluhopisů či úvěrů nebo změny cen komodit. Používají se jednak za účelem řízení rizika, ke spekulaci a zejména ke snížení transakčních nákladů, kdy se využívá výhody, že domácí subjekty mají na domácím trhu přístup k výhodnějším úrokovým podmínkám než subjekty zahraniční, a tak si vzájemně tyto výhodnější podmínky nabídnou. Swapy si sjednávají obě strany individuálně, takže jde o obchody mimoburzovní.

Rozeznáváme swapy:

- Ø *akciové ("equity swaps")* - kdy si subjekty navzájem směňují platby plynoucí z vývoje akciového indexu za platby úrokové;
- Ø *úrokové swapy ("single currency interest rate swaps")* - kdy si subjekty mezi sebou směňují nejčastěji fixní a variabilní úrokové platby ve shodné měně;
- Ø *měnové swapy ("cross-currency interest rate swaps")* - kdy si protistrany mezi sebou směňují úrokové platby a někdy i samotné jistiny v různých měnách;
- Ø *komoditní swapy ("commodity swaps")* - kdy si subjekty mezi sebou směňují platby sjednaných fixních cen komodit za platby tržních cen těchto komodit.

Forwardy jsou jedním z nejčastěji používaných a nejjednodušších derivátů, které se na finančních trzích používají nejdéle. Jde o nestandardizovaný termínový kontrakt zavazující k plnění obě smluvní strany, jež se mezi sebou dohadují na konkrétních podmínkách obchodu individuálně. Forward umožňuje nakoupit nebo prodat podkladové aktivum termínově, tedy s dodáním či plněním v budoucnu za dnes stanovenou cenu. Jelikož jde o kontrakt nestandardizovaný, obchoduje se s ním stejně jako u swapů především na mimoburzovních trzích.

Investor, který termínově nakupuje podkladové aktivum se nachází v takzvané dlouhé (long) pozici a očekává, že cena podkladového aktiva v budoucnu poroste nad cenu sjednanou v termínovém kontraktu. V budoucnu tak získá podkladové aktivum z forwardového kontraktu za dnes sjednanou cenu, přičemž získané aktivum bude moci prodat na burze či mimoburzovním trhu za aktuální tržní cenu. Naproti tomu investor, který podkladové aktivum termínově prodává, je uzavřením forwardového kontraktu v takzvané krátké (short) pozici. V takovém případě očekává, že cena podkladového aktiva do budoucna klesne v porovnání s cenou sjednanou ve forwardovém kontraktu, takže bude moci v budoucnu případně nakoupit dané aktivum levněji na burze či mimoburzovním trhu za aktuální tržní cenu a prodat jej dražší smluvní straně forwardového kontraktu.

Výhodou forwardových obchodů je jejich pružnost, která je dána skutečností, že na konkrétních podmínkách obchodu (tedy množství a termínu dodání podkladového aktiva) se mohou dohodnout samy smluvní strany.

Forwardové obchody mohou být úrokové, akciové, komoditní i měnové. Asi nejznámějším představitelem forwardových kontraktů jsou dohody o termínových (budoucích) úrokových sazbách zvané FRAs neboli Forward rate agreements.

No a k úplnosti nám již zbývají jen opce. Opce nebo též opční kontrakty jsou deriváty, které svému držiteli (kupujícímu) dávají právo nakoupit nebo prodat podkladové aktivum za

předem sjednanou, tzv. realizační cenu ("strike price"). Naproti tomu vypisovatel (prodávající) opce má v případě uplatnění tohoto práva držitelem povinnost od něj podkladové aktivum nakoupit nebo mu jej prodat. O držiteli opce se říká, že se nachází v takzvané long pozici, o vypisovateli zase, že je v takzvané short pozici. Držitel opce může své právo uplatnit buďto kdykoliv do data splatnosti opce, pak hovoříme o takzvané americké opci. Nebo může dané právo uplatnit pouze k datu splatnosti opce, pak hovoříme o takzvané evropské opci. Cenou opce, kterou si účtuje vypisovatel, je takzvaná opční prémie.

Existují dva základní druhy opcí:

- Ø *call opce* – ty které dávají právo nakoupit podkladové aktivum;
- Ø *put opce* – ty které dávají právo podkladové aktivum naopak prodat.

S opcemi se obchoduje jak na burzách, tak na mimoburzovních trzích. Opční kontrakty mají většinou krátkodobý charakter (3, 6 a 9 měsíců).

V průběhu své životnosti (tedy do doby splatnosti) se opce může nacházet ve třech základních stavech:

- Ø *v penězích ("in the money")* - kdy má držitel uplatněním opčního práva možnost na opci vydělat. To je situace, kdy například u call opce je aktuální tržní cena podkladového aktiva vyšší než cena sjednaná v opčním kontraktu zvýšená o opční prémii, takže držitel opce může získat z opčního kontraktu podkladové aktivum levněji, než jaká je cena na promptním trhu, a díky tomu i následným prodejem tohoto aktiva za aktuální kurz vydělat;
- Ø *mimo peníze ("out of the money")* - kdy by držitel uplatněním opčního práva naopak prodělal. U call opce je to situace, kdy je aktuální tržní cena podkladového aktiva na promptním trhu nižší než cena sjednaná v opčním kontraktu zvýšená o opční prémii, naopak u put opce zase situace, kdy je aktuální cena aktiva zvýšená o opční prémii tzn. nižší než cena sjednaná v opčním kontraktu;
- Ø *na penězích ("at the money")* - kdy držitel není ani ve ztrátě ani nedosahuje zisku.

2 Nové trendy bezhotovostního platebního styku

Na poli bezhotovostního platebního styku se neustále něco děje. Ať už banky, nebo některé z dalších finančních institucí přicházejí stále častěji z novým využitím bezhotovostního styku ve všech možných odvětvích lidské činnosti. V této kapitole bych se proto rád zaměřil na současné novinky v této oblasti.

2.1 Platební karty

Co se týče bezhotovostního platebního styku, tak nejčastěji se s ním setkáme právě v případě platebních karet. Jelikož je nabídka platebních karet široká a množství služeb nabízených bankami a splátkovými společnostmi na našem trhu je bezpočet, rád bych se proto na tuto oblast zaměřil poněkud konkrétněji a přiblížil současnou situaci.

Jelikož Česká republika zatím výrazně zaostává za starými zeměmi Evropské unie co se týče používání kreditních karet, je celkem více než jasné, že se většina bank, obchodních domů a různých splátkových společností snaží co nejvíce rozšířit svou nabídku služeb v této oblasti. Je až zarážející, že například se zeměmi, co se týče vstupem do EU srovnatelnými je naše bilance velmi kritická.

Zatímco tuzemské banky daly dosud do oběhu zhruba jen 300 tisíc úvěrových karet, ve srovnatelném Maďarsku je toto číslo o sto tisíc vyšší. Ještě lépe je pak na tom 38 milionové Polsko, kde banky vydali asi na dva milióny kreditních karet.

2.1.1 Úvěrové platební karty už nenabízejí jen banky

Zájemci o některou z úvěrových platebních karet se už nemusí poohlížet jen po bankách. Půjčovat lidem peníze prostřednictvím platebních karet mají i další subjekty. Nejčastěji se jedná o splátkové společnosti, které tímto způsobem nabízejí svým klientům vyšší komfort při nakupování. Jak již to však v těchto případech bývá, nic není zadarmo a vyšší komfort také něco stojí, tzn. že klient musí v těchto případech většinou počítat i s vyššími úroky.

V současné době mohou lidé na našem trhu využít nákupních úvěrových karet společností GE Capital Multiservis, Home Credit, Cetelem a CCS. Specifické postavení na trhu pak mají úvěrové karty Dinners Club, které jsou ve světě nejprestižnějším platebním instrumentem. V České republice je však i přes vysoké náklady spojené s provozem těchto karet vydáváno ročně něco přes pět tisíc kusů a zájem lidí o ně stále stoupá.

Jak již to u úvěrových platebních karet bývá, jejich předností je i atraktivní cestovní pojištění, které se nevztahuje jen na samotného držitele, ale spolu s ním jsou pojištěni také

libovolní tři spolucestující. Všechny výhody úvěrových karet jsou však vázány některými podmínkami. Většinou to bývá tzv. půjčka za oplátku. Pokud chce například držitel karty pojištění do zahraničí, nastartuje ho třeba tím, že zaplatí benzín u vybrané čerpací stanice nebo zaplatí jízdenku či celý zájezd. Většinou se jedná o smluvní partnery banky či společnosti, která kartu vydává.

Pro masovou veřejnost vydávají výše jmenované splátkové společnosti karty nákupní. GE Capital Multiservis nabízí OK karty, Home Credit úvěrové karty Yes a Cetelem má ve své nabídce úvěrové karty Aura. Ve všech těchto případech se ale nejedná o klasické kreditní karty v pravém slova smyslu, neboť zde chybí ono bezúročné období. Klient platí úroky okamžitě, jakmile proběhne transakce a než je úvěr splacen.

Zato ale v případě karet Yes a Aura, které jsou mezinárodně platné a nesou logo Maestro, klient neplatí nic za jejich vedení. Pokud tedy kartu nějakou dobu nepoužívá, neznamená to pro něj žádné poplatky. OK karty tuto bezplatnost nenabízejí a ani nejsou napojeny na některou z mezinárodních kartových sítí.

Jediným vydavatelem nebankovní kreditní karty s bezúročnými obdobími na našem trhu je tak společnost CCS. Lidé zde mohou získat kartu MasterCard Electronic. Jak již název sám o sobě napovídá, platební karta je určena jen pro elektronické použití, off-line transakce nejsou možné. S touto kartou je spojeno bezúročné období, které je v délce 45 dní.

2.1.2 Velký třesk na poli kreditních karet po vstupu do EU

Tuzemské banky začaly s vydáváním kreditních karet až v roce 2003, do té doby nabízely jen karty debetní. Ty zaručovaly klientům přístup k vlastním penězům na účtu, neumožňovaly jim však už jít bez povolení banky do minusu.

Situace se ale výrazně mění. Tuzemská pobočka Citibank na konci roku 2004 oznámila, že do konce roku 2009 dosáhne počet kreditních karet v České republice jednoho miliónu. Nadcházející „třesk“ karet k nákupům na dluh potvrzuje i naše největší domácí banka Česká spořitelna, která má na našem trhu více než poloviční podíl. Česká spořitelna zaznamenala například ke konci třetího čtvrtletí roku 2004 nárůst kreditních karet o 117 procent. Co z toho vyplývá? Jednoduše to, že si lidé stále častěji uvědomují rozdíl v používání debetních a kreditních karet. Způsob jak se na lukrativním českém trhu prosadit hledá i GE Capital Bank.

Počátkem tohoto roku byl také zaznamenán výrazný vstup na trh platebních karet. V České republice daly banky do oběhu „zatím“ 6,6 miliónu platebních karet, z toho zhruba 300 tisíc kreditních. Bezmála milión úvěrových karet však vydaly splátkové firmy.

Počet kreditních karet 2004 u vybraných bank			
<i>Společnost</i>	<i>3. čtvrtletí 2004</i>	<i>Meziroční nárůst</i>	<i>podíl na trhu</i>
Česká spořitelna	172 300	117%	51%
Komerční banka	65 954	77%	17%
HVB Bank	39 800	6%	13%
Citibank	cca 30 000	50%	11%
ČSOB	19 000	265%	6%
GE Capital	5 740	nevydávala	1,9%
Živnobanka	cca 800	nevydávala	0,26%
Celkem karet v ČR	cca 300 000	74%	

Tabulka 1 – Počty vydaných kreditních karet za rok 2004

2.1.3 Kreditní karty se mohou hodně prodražit

Kreditní karty nejsou, jak jsem již uvedl, ničím jiným než jednou z variant spotřebitelského úvěru. Způsob čerpání je ale natolik komfortní, že jejich obliba velmi rychle narůstá. Klient totiž může úvěr čerpat v libovolném okamžiku. Stačí pouze platební kartou zaplatit nebo si vybrat hotovost z bankomatu.

Oproti klasickému spotřebitelskému úvěru zde ale odpadá nutnost podávání žádosti o každou půjčku. Majitel karty má stále k dispozici celý úvěrový rámec. Kdy a jak rychle ho vyčerpá, záleží jen na něm. Navíc úvěrový rámec má revolvingovou formu, což znamená, že klient může být neustále zadlužen. Stačí jen realizovat určité minimální splátky každý měsíc. Zbytek nevyčerpaného úvěru má majitel karty stále k dispozici. Za tento komfort ale klient platí velmi vysoké úroky, které se pohybují mezi 15 až 25 procenty ročně.

Vysoké úroky však jak je vidět z posledních statistik české občany tolik neodrazují, a tak roste počet lidí, kteří mají v peněžence vedle klasické karty i kartu kreditní. Kreditní karty kromě vyšších úroků nemají žádné další výrazné nevýhody, protože jejich roční cena je plně srovnatelná s debetními kartami. Úroky však rovněž nemusí znamenat problém, protože u klasických kreditních karet začnou nabíhat až po určité době od provedení transakce. Během tohoto takzvaného bezúročného období může majitel karty celý dluh splatit, aniž by mu banka účtovala nějaký úrok. Záleží tak jen na nás samých, jak s úvěrem, potažmo úroky naložíme. U většiny karet se bezúročné období pohybuje okolo 45 dní. To znamená, že po tuto krátkou dobu má klient poskytnutý úvěr zdarma.

Klasické kreditní platební karty, které držitelům nabízejí bezúročné období, v současné době vydává celkem osm tuzemských bank. Jsou jimi ČSOB, Česká spořitelna, Komerční banka,

HVB Bank, Raiffeisenbank, Citibank, Živnostenská banka a Bawag Bank. U prvních sedmi bank mají zájemci na výběr z embosovaných karet, které je možné využít i pro off-line transakce.

Některé banky mají kreditní karty typu Visa, jiné MasterCard. V případě Bawag bank se jedná o elektronickou kreditní kartu MasterCard Electronic. Cena kreditní karty, kterou klient zaplatí, se odvíjí od toho, zda je její pevnou součástí i cestovní pojištění. Pokud ne, tak minimální roční cena se pohybuje okolo 300 korun. Maximum činí něco okolo jednoho tisíce korun ročně. Všechny platební karty mají jedno společné, ze všech typů platebních instrumentů svádějí své majitele nejvíce, aby více utráceli. V případě úvěrových karet ale utrácení znamená i zadlužování, proto je na každém z nás se rozhodnout.

Trend v České republice je však v posledních letech, nejvíce patrné je to hlavně v období Vánoc, takový, že stále více lidí žije na dluh.

Podmínky u bankovních kreditních karet			
<i>Banka</i>	<i>Cena karty za rok ^{*1)}</i>	<i>Roční úroková sazba</i>	<i>Úvěrový rámec (Kč)</i>
Komer. Banka	590 korun	18,90%	20 až 100 tisíc
Č. spořitelna	300 korun ^{*2)}	19,80%	25 až 149 tisíc
HVB Bank	720 korun	16% (23,4%) ^{*3)}	max. 180 tisíc
ČSOB	400 korun ^{*2)}	19,2% /21,6%) ^{*3)}	15 až 250 tisíc
Citibank	1000 korun	26,40%	není omezeno
Živnobanka	600 korun	15,4%	10 až 150 tisíc
Raiffeisenbank	420 korun ^{*4)}	22,68%	20 až 150 tisíc

*1 Je uvažována nejlevnější embosovaná (reliéfní) kreditní karta použitelná i pro off-line transakce a pořízená samostatně (ne jako součást balíčkových účtů) za standardní cenu (v některých případech nabízejí banky dočasné slevy z této ceny v prvním roce vedení karty – například ČSOB a Citibank)

*2 Cena karty bez pojištění, to je možné dokoupit za přibližně 300 korun ročně

*3 Nižší úroková sazba je pro případ, že má klient v této bance vedený účet

*4 Cena karty bez pojištění, to stojí 600 Kč ročně

Tabulka 2 – Podmínky u bankovních kreditních karet

2.1.4 Banky přecházejí na čipy

Podvody s ukradenými platebními kartami u obchodníků dosahují podle expertů ročně desítek miliónů korun a postižení klienti se ke svým penězům dostávají často až za velmi dlouhou dobu. Majitelé čipových karet s logem Visa a MasterCard se po novém roce rychleji dostanou ke svým penězům, o které je připravil podvodník zfalšováním jejich podpisu při

nákupu v obchodě. Obě mezinárodní karetní asociace totiž bankám v Evropské unii nařídili, aby od 1. ledna 2005 plnily tak zvaný Liability shift, nové pravidlo, které zvýhodňuje banky a klienty, kteří přešli na čipovou technologii. Pokud ale k podvodu s čipovou kartou dojde na nečipovém terminálu, musí ztrátu automaticky platit bankovní dům obchodníka, protože nezajistil patřičnou bezpečnost transakce. Platba totiž mohla proběhnout bez zadání PIN.

Díky novému pravidlu se ale reklamace na zneužití čipových karet může podstatně zrychlit. Vyřizování reklamací je totiž nyní většinou dosti složité. Dohadování mezi bankami může totiž trvat až několik měsíců. Přenesení zodpovědnosti na peněžní dům, který přijímání čipových karet nezajistil, se doba reklamace zkrátí a klientovi se peníze na účet vrátí rychleji. U nás zatím vydaly banky přes šest a půl miliónu platebních karet, z toho přes jeden a půl miliónu čipových. Standard EMV, který zajišťuje vzájemnou kompatibilitu celého systému, jich má ale jen necelý jeden milión. V České republice totiž nabízejí čipové platební karty prozatím jen Komerční banka a ČSOB. Několik dalších tuzemských bank, včetně České spořitelny, by se mělo přidat během letošního roku.

Pro přechod bank na bezpečnější čipové technologie existuje několik důvodů. Jedním z nich jsou podvody s kopírováním klasických platebních karet s magnetickým proužkem, které postihly v nedávné minulosti například ČSOB a Českou spořitelnu. Odborníci na karty přitom tehdy zaznamenali určitou ztrátu důvěry klientů k využívání platebních karet a tlak mezinárodních karetních asociací na zavádění čipových karet se proto zvýšil. Není jisté tajemstvím, že platební karty jsou pro banky výhodným obchodem.

Příjmy z poplatků za výběry z bankomatů a určitý podíl za nákupy na karty od obchodníků tvoří významný zdroj jejich příjmů. Jako příklad mohu uvést následující čísla. A to, že za loňský rok (2004) utratili Češi jen prostřednictvím karet Visa u obchodníků něco přes 36 miliard korun, což je o 54 procent více, než za rok 2003. Kromě ochrany před zneužitím mají čipové karty další výhody. Na čip se dají umístit různé věrnostní programy. A právě možnost využití takových funkcí je na čipových kartách pro banky tou nejzajímavější.

Na čip je dále samozřejmě možné uložit identifikační údaje o majiteli karty, které mu umožní vstup do různých budov, elektronický podpis nebo informace o pojištění a zdravotním stavu. Velkou předností je potom i urychlení transakce – u čipové karty stačí zadat PIN a platbu většinou není nutné potvrdit spojením s autorizačním centrem. Nově se v poslední době dostává na náš trh i nabídka na zvýhodněné poplatky za mezinárodní transakce.

Jak jsem již uvedl, zatím jen dvě banky v České republice vydávají karty s čipem vyhovující standardům mezinárodních asociací Visa a MasterCard (EMV). Největším vydavatelem standardizovaných čipových karet je tak u nás zatím Komerční banka, která jich do oběhu vydala

zhruba 600 tisíc. Nutností je samozřejmě převést i všechny terminály u obchodních partnerů. Výrazné snížení rizikovosti platebních karet by měl v letošním roce přinést přechod bankomatů na čipovou technologii. Na vydávání čipových karet se ale nepřipravuje již zmiňovaná Česká spořitelna, ale tento rok s ním na trh přichází i Živnobanka a HVB Bank.

Rychlost přechodu na čipové karty však bude velmi výrazně ovlivňovat právě Česká spořitelna, která je totiž největším vydavatelem platebních karet v zemi, o čemž svědčí i její 40% podíl na trhu s platebními kartami. Plánovaný přechod na čipové karty je u České spořitelny předběžně stanoven na přelom roku, což znamená červenec, srpen, přesné datum však spořitelna stále tají.

Podle mého názoru je logické, že spořitelna nestanovila přesné datum, protože při počtu platebních karet, které vydala (podle posledních statistik něco přes 2,6 miliónu), počtem bankomatů a koncových zařízení ji čeká dozajista velmi těžká práce. Osobně si myslím, že největším problémem bude výměna, nebo renovace koncových zařízení, než samotný přechod na čipové karty.

2.1.5 Podvody s platebními kartami

V posledních letech se v bankovním sektoru stále častěji množí případy zneužívání platebních karet. Rád bych se proto v této kapitole na tento problém zaměřil poněkud více.

S rozvojem nových technologií došlo v poslední době v bankovním sektoru k velkému rozmachu. Banky přicházejí se stále novými produkty, které mají za úkol nejen udržet stávající klientelu, ale především přilákat klienty nové. S rostoucím zájmem veřejnosti o tyto produkty a zvyšující se mírou jejich využití, roste i zájem některých nenechavců, kteří se snaží využít důvěřivosti a především neinformovanosti klientů.

Česká bankovní asociace (ČBA), která sdružuje právnické osoby podnikající v peněžnictví, sestavila a vydala přehled nejčastějších aktivit, jejichž cílem je poškodit klienta. Jde o aktivity směřující ke zneužití klientových osobních údajů, jeho platebních nástrojů či dalších finančních produktů. Jedním z nich je i právě zmiňované zneužívání platebních karet.

Jelikož většina z nás má již zřízen nějaký ten bankovní účet, jistě od něj má též i svou platební kartu. Mezi její hlavní úkoly patří zabezpečení co nejrychlejšího a přitom bezpečného způsobu placení. Počet držitelů tohoto malého plastového obdélníčku neustále stoupá a nyní se v České republice pohybuje kolem hranice 5 miliónů. Avšak s rostoucím výdejem platebních karet stoupá i počet případů jejich zneužití.

V současnosti existuje několik způsobů, jak platební kartu zneužít. Pokud opomeneme ztrátu nebo odcizení platební karty, nejčastěji se tak děje prostřednictvím bankomatu, kdy

specializovaný tým „odborníků“ využije neznalosti a důvěřivosti klienta. Cílem skupiny je provést nepovolenou operaci na předem vytipovaném místě a ve stanovenou dobu. Pak už jen stačí využít nedostatečné pozornosti osoby obsluhující klávesnici bankomatu.

Zde uvádím některé ze způsobů, kterými lze zpravidla snadno a rychle platební kartu získat popř. dostat z ní informace potřebné k následnému rabování bankovního účtu:

- Ø *libanonská smyčka* – důmyslný a velice jednoduchý způsob odcizení platební karty. Zloděj umístí do otvoru určeného ke vsunutí karty plastový obdélníček, pod kterým je ukryta smyčka vyrobená z magnetofonové či jiné pásky. Ta po vsunutí karty zachytí a nevydá ji zpět. Když klient zklamaně odejde s přesvědčením, že kartu bankomat pohltí, podvodník odejme vložený plast i s kartou;
- Ø *falešná klávesnice* – na klávesnici bankomatu je nalepena povedená replika v podobě tenké folie. Ta zajistí obvyklou funkčnost bankomatu ale navíc však do své paměti zaznamenává zadané PIN kódy;
- Ø *zkopírování karty* - stále častější jsou i případy, kdy je bankomat neoprávněně „doplňen“ o čtecí zařízení a miniaturní kamerový systém. Nedá-li si majitel karty pozor, pachatelé bez větších problémů získají PIN a přečtou data z magnetického záznamu.

To bylo jen několik v současnosti nejčastějších možností jak se obohatit buď o klientovi peníze nebo o jeho osobní údaje. Základním pravidlem je tedy především obezřetnost. Pokud nechceme přijít o svoje peníze, důležité je platební kartu za žádných okolností nikomu nepůjčovat a nesdělovat PIN kód. Mezi další doporučení, které přispívají ke zvýšení bezpečnosti a omezují možnosti zneužití karty patří:

- Ø před samotným vložením karty do otvoru bankomatu si prohlédnout okolí, tj. všít si, zda bankomat či přístup k němu nevykazují známky dodatečně instalovaných zařízení, které nepatří do standardní výbavy přístroje;
- Ø při výběru zachovat maximální diskretnost a zachovávat si odstup, tj. dbát na to, aby nebyly přítomny jiné nezvané osoby, které by chvilkové nepozornosti mohly využít;
- Ø řídit se výhradně pokyny na obrazovce, ne radami cizích osob;
- Ø při zadávání kódu přistoupit co nejbliže k bankomatu a pokusit se zakrýt klávesnici tak, aby nebyla vidět ruka zadávající PIN kód;

Ø nevrátí-li bankomat kartu, na nic nečekat a kontaktovat neprodleně příslušnou banku.

Právě pro tyto účely zprovoznila většina tuzemských bank telefonní čísla, na kterých lze v případě ztráty nebo krádeže zavolat a karta bude okamžitě zablokována (viz příloha č. 2).

2.2 Platební instrumenty na internetu

O možnosti nakoupit téměř cokoliv na Internetu ví dnes už asi každý. Vždyť elektronické obchody rostou jako houby po dešti a asi už není nikdo, kdo by se s nějakým z těchto obchodních portálů "tváří v tvář" ještě nesetkal. Ne každému je však jasné, jak za objednané zboží zaplatit. Na rozdíl od kamenného obchodu zde chybí prodavač, který by peníze za zboží zinkasoval. Řešení tohoto problému bylo jednou z hlavních překážek rozvoje tzv. on-line shoppingu u nás.

Zdánlivě jednoduchou možností platby se může jevit úhrada v hotovosti při převzetí zboží. Tím může být míněno jak při dodání vlastní rozvázkovou službou, kurýrem, nebo osobním odběrem či službami např. České pošty (na dobírku). Většina zákazníků však užívá raději zálohovou platbu předem, která bývá obvykle v případě hotovostního platebního styku vyžadována. Alternativní možností je i bezhotovostní převod peněz na bankovní účet obchodního domu, ale opět se většinou jedná o zaplacení předem.

Pro věk nástupu elektronické komerce se staly synonymem internetových plateb nástroje eBanky, Juice Pay karta, O.K. karta, GSM Banking a další. Možností je samozřejmě více, přičemž kladně lze hodnotit skutečnost, že jejich výčet neustále roste. Všechny mají ale jedno společné - k platbě dochází on-line, a tedy i připsání peněz na účet obchodního internetového domu je otázkou chvilky. Pokladním se tak prakticky stává Internet jako takový, který platbu zprostředkovává. Moderní přímé bankovníctví je doménou služeb eBanky. Její snaha o aplikaci moderních komunikačních a informačních technologií do procesu peněžních transakcí se stala prvořadou prioritou a lze tedy konstatovat, že její nástroje jsou těmi, které lze považovat opravdu za špičkové ve svém oboru. Mezi moderní bankovní produkty, které postupně zavádějí i další peněžní ústavy, dnes patří přístup do banky po Internetu, on-line ovládání účtu pomocí telefonu, samozřejmě též bankovní terminály, osobní bankéři či fax a pošta.

Platby v elektronických obchodech v případě využití eBanky probíhají opravdu v reálném čase. Odpadají nepříjemné starosti typu "Platit předem? Platit při dodání?". Zjednodušeně řečeno, zaplatíte on-line kliknutím myši.

Službu na srovnatelné úrovni nabízí platební brána Citibank skrze službu Juice Pay. Rozhodnete-li se při nákupu v elektronickém obchodě použít k zaplacení právě této služby, budete automaticky přesměrováni na zabezpečenou platební bránu Citibank. Po zadání čísla vaší Juice Pay karty a bezpečnostního kódu proběhne po ověření aktuálního zůstatku na Juice Pay kartě autorizace a dojde k zaplacení - stržení peněz z vašeho účtu. Výsledek transakce se následně zobrazí na obrazovce počítače spolu s detaily provedené platby. Obdobně funguje mechanismus při použití platební karty Citicard.

Nejednou se však může stát, že se nám zalíbí věc, zatoužíme ji mít, ale nemáme momentálně dostatek finančních prostředků. Možností je použít O.K. kartu - úvěrový produkt, který vám umožní splnit si svá tajná přání co nejdříve. S kartou ovšem nejsme vázáni platit pouze na Internetu, její použití je zcela běžné v klasických kamenných obchodech. Způsob jejího užití je opět podobný. Systém automaticky přesměruje na zabezpečenou platební bránu Multiservis, kde po zadání čísla O.K. karty a zvoleného hesla proběhne autorizace platby. V případě správnosti údajů a dostatečného aktuálního povoleného zůstatku k zaplacení proběhne zablokování částky na O.K. kartě. Výsledek transakce se opět zobrazí na monitoru spolu s detaily provedené platby.

Platit se však nemusí jen skrze klávesnici připojenou k počítači. Jak jsem již uvedl na začátku své práce je zde i možnost tzv. GSM bankingu. Jestliže máte tuto službu aktivovanu u vaší banky, je obsluha běžného účtu opravdu rychlou záležitostí. Veškeré bankovní operace jsou ovládány skrze klávesnici a displej mobilního telefonu, a to kdykoliv a odkudkoliv. Přitom nezáleží na tom, zda jste uživateli standardních předplacených tarifních programů či dobíjecích kupónů. Ne každý telefon však podporuje nezbytně nutnou technologii SIM Toolkit, a proto je nutné se před zakoupením mobilního přístroje na tuto možnost informovat. Mobilní operátoři na svých internetových stránkách tvrdí, že pomocí jedné aplikace na SIM kartě je možné odkudkoliv i ze zahraničí ovládat bankovní účty až u 10 různých bank.

Výše uvedený výčet samozřejmě nezahrnuje veškeré platební nástroje. On-line bankovníctví jako nutný nástroj internetových plateb postupně zavádějí všechny bankovní ústavy a finanční společnosti.

3 Rizika bezhotovostních služeb a možnosti řešení

V závěrečné části své práce bych rád vyzdvihl nejčastější možná rizika, která jsou spojena s bezhotovostním platebním stykem a pokusil se navrhnout, jak je řešit, nebo jak se v konkrétním případě zachovat.

3.1 Správný výběr platební karty

Jak si vybrat svou platební kartu? To je otázka na kterou není jednoduchá odpověď. Většina lidí totiž v současnosti získává platební kartu ke svému bankovnímu účtu. Většina z nich už ale dále nepřemýšlí o tom, že by si vzhledem ke svým potřebám mohla vybrat jiný druh platební karty.

Myslím, že nejprve je dobré si rozmyslet, jak budeme kartu nejčastěji používat. Pokud víme, že budeme kartu používat převážně k výběru z bankomatu, určitě nám postačí VISA Electron nebo Maestro. Tyto karty jsou totiž nejčastěji vydávány při založení účtu a jsou také většinou zdarma. Pokud však máme představu, že bychom rádi s kartou nakupovali u obchodníků, vyplatí se vybrat kartu typu Eurocard/Mastercard Standard nebo VISA Classic. Tyto karty totiž podporují většinu terminálů v obchodech. Při výběru karty bude hrát dozajista roli i její mezinárodní platnost, abychom ji mohli plně využívat v zahraničí.

Co se týče limitu karty, ten by nás měl zajímat asi nejvíce. I zde je dobré se rozhodnout zda budeme jen vybírat nebo platit. Banky totiž stanovují zvlášť limity pro výběr z bankomatů a zvlášť pro platby u obchodníků. Limity jsou většinou stanovovány jako denní nebo týdenní. Pokud budete movitější, banky mohou na vaši žádost limit zvýšit. Vše se stanovuje při podpisu smlouvy.

Dalším důležitým kritériem při volbě karty, na který bych rád upozornil, jsou pravidla banky při vydávání karet. Některé banky totiž vydávají karty až po určité době (např. 3 měsíce), kdy máte u banky veden účet, takže představa o tom, že navštívím nejbližší pobočku a ihned budu moci vyrazit na nákupy je v mnoha případech dosti mylná. Většinou bývá od banky stanoven také minimální zůstatek, který musíte po určenou dobu na účtu mít, některé banky pak mohou vyžadovat složení určité částky na termínovaný účet, kde jsou potom peníze uloženy po dobu platnosti karty.

Ještě na jednu věc bych však rád poukázal. Je dobré sledovat poplatky za vydání, správu a používání karty. Proto je lepší několikrát zvážit výběr z bankomatu. Jistě nebudu sám, když napíšu, že se mi již několikrát stalo, že jsem během dne z bankomatu vybral i třikrát. V té chvíli si to člověk neuvědomí, ale po obdržení výsledku to s ním řádně zacloumá, kolik si která banka

účtuje právě za jeden výběr. O výběrech v zahraničních bankomatech snad není ani co dodávat. Co se týče plateb u obchodníků nejsou většinou zpoplatňovány a to ani v zahraničí. Je to z toho důvodu, že banky dostávají poplatek za použití karty právě od obchodníků. I když právě letos na začátku dubna se v médiích objevily zprávy, že vydavatelé karet MasterCard a Maestro zruší zákaz obchodníkům přiřázet k ceně nakoupeného zboží na kartu poplatek, kterým by si kompenzovali srážku, kterou jim potom naučtuje právě vydavatel karty. Majitelé těchto karet by proto měli počítat s tím, že až se tato informace mezi obchodníky rozšíří, je možné, že je nakoupené zboží přijde o něco draž.

Na závěr už mi snad zbývá jen dodat, že ke kartám nabízejí banky často nadstandardní doplňkové služby, jako například cestovní pojištění. Proto je výběr karty na každém z nás.

3.2 Jak postupovat v případě odcizení karty v zahraničí

Po vstupu do Evropské unie a celkovém prolomení hranic se stávají dovolené v zahraničí pro většinu z nás takřka samozřejmostí. Jistě nebudu od pravdy daleko když napíšu, že ne vždy je dobré odjíždět na zahraniční dovolenou s velkou hotovostí v kapse. I zde se dá hotovost nahradit platební kartou. Stačí jen aby vaše karta měla mezinárodní platnost a za jídlo a různé suvenýry můžete platit bezhotovostně.

Celkově platí, že v zahraničí je výhodnější kartou platit, než si vybírat z bankomatu, protože za platbu u obchodníka si banka nic neúčtuje, zatímco při výběru peněz z bankomatu zaplatíte poplatek a určité procento z vybrané částky (např. to u České spořitelny při výběru 100 Kč činí 0,5%). Kde se dá kartami platit poznáte stejně jako u nás podle identifikačních samolepek s logem vaší karty. Problém ovšem nastává v případě, že je nám karta odcizena. Pokud tedy v zahraničí přijdete o kartu, je nutné, aby jste ve vlastním zájmu okamžitě nahlásili její ztrátu své bance.

Ta kartu okamžitě zablokuje. Ne vždy to však znamená absolutní ochranu před jejím dalším zneužitím. Každá banka má pro blokace platebních karet svá vlastní pravidla a postupy. Klienti tak při ztrátě karty ručí v každé bance jinou výší, liší se i poplatky za zablokování karty.

Veškeré podmínky týkající se platebních karet jsou uvedeny ve smlouvě o platební kartě, kterou podepisujeme při jejím převzetí. Každá banka má pro tyto účely zřízenou speciální linku (viz. kapitola 2.1.5), kam je nutné po zjištění ztráty ihned zavolat a vše nahlásit (někdy může banka vyžadovat i dodatečné písemné prohlášení o ztrátě). Banka většinou ihned provede blokaci nebo stoplistaci karty, proto je nutné, abych ještě tyto dva pojmy vysvětlil.

Stoplistace se týká embosovaných karet (to jsou karty s reliéfním písmem), se kterými je možné provádět neověřené transakce. Jedná se o trvalé, nevratné zrušení práva používat platební

kartu. Kartou již nelze nikdy používat. Číslo karty, jméno držitele a další náležitosti jsou zařazeny na mezinárodní stoplist. To je výrazně nákladnější a tedy i poplatek za tuto službu je vyšší.

Naproti tomu blokace je buď dočasné nebo trvalé omezení práva používat platební kartu. Týká se pouze autorizovaných on-line transakcí, tedy všech transakcí elektronickými platebními kartami. Zablokování je otázkou jen několika minut. Při nahlášení ztráty elektronické karty stačí k absolutnímu znemožnění jejího použití pouhá blokace této karty v systému.

Proto aby jste mohli předejít shora uvedeným potížím při dovolené jsem se pokusil sestavit několik rad, jak ochránit kartu právě při dovolené v zahraničí:

- Ø S kartou zacházet jako když jde o hotové peníze, nosit ji odděleně od pasu nebo občanského průkazu;
- Ø Zachovávat v tajnosti svůj PIN, pokud to jde, nesdělovat jej ani členům rodiny, pracovníkům banky ani třeba policejním orgánům daného státu;
- Ø Při placení sledovat obsluhu terminálu, zvláště pak to, kolik bylo vytvořeno prodejních dokladů a to zda obsluha neodchází s vaší kartou kamkoliv do zázemí;
- Ø Uchovat pečlivě doklad o transakci a zkontrolovat, zda vám obsluha skutečně vrátila vaší kartu;
- Ø V případě ztráty či krádeže kontaktovat zákaznický servis na telefonním čísle uvedeném na kartě (je dobré si toto číslo někam opsat), případně pobočku banky, která kartu vydala. Došlo-li ke krádeži, pak i policii a zastupitelský úřad;
- Ø Po návratu z dovolené pečlivě zkontrolovat došlé výpisy a pokud si nejste některými transakcemi na kartě jisti, vždy je lepší informovat jejího vydavatele.

3.3 Nebezpečí spojené s platbami po internetu

Jelikož si platby přes internet získávají čím dál tím větší oblibu, rád bych jim věnoval místo i ve své práci. Je to sice způsob platby, který může být stále ještě dosti riskantní, takže ne každý, ať už normální občan, podnikatel nebo firma si ho dovolí používat při běžných finančních transakcích, ale rád bych zde popsal jeho možná rizika a jak se před nimi chránit.

Jak jsem již uvedl, proces platby jako takové obvykle probíhá tak, že zákazník při placení na internetu vyplní do formuláře číslo své platební karty, dobu její platnosti, popřípadě i další údaje, které jsou poté přeneseny k obchodníkovi pomocí kódovaného zabezpečovacího protokolu a posléze (rovněž se zabezpečením) do autorizačního střediska platebních karet. Jak jsem se již zmiňoval internetového bankovníctví znamená pro klienty spoustu výhod, jedinou jeho slabší

stránkou je ale přeci jen jeho bezpečnost. A tu se banky snaží v poslední době co nejvíce zlepšit využíváním některého ze způsobů zabezpečení.

Způsobů zabezpečení je mnoho a stupně bezpečnosti se velmi liší, většinou však platí pravidlo, že čím je aplikace pro uživatele jednodušší, tím je i nižší způsob jejího zabezpečení. Rád bych proto nyní uvedl tři nejvyužívanější způsoby zabezpečení, které banky v současné době využívají.

Jedná se o:

- Ø Zabezpečení pomocí hesla;
- Ø Zabezpečení pomocí elektronického klíče;
- Ø Zabezpečení pomocí certifikátu.

Zabezpečení pomocí hesla si dovede asi představit každý z nás, takže o něm bych se zmínil jen krátce. Tento způsob zabezpečení představuje pro klienta prosté zadání uživatelského jména či čísla a příslušného platného hesla. Zjistí-li heslo nějaká cizí osoba, nemá systém a taktéž ani banka samotná, šanci rozeznat, že se nejedná o majitele účtu.

Heslo však nemusí být prozrazeno jen neopatrností majitele při zadávání, ale šikovný hacker umí třeba i odposlouchávat klávesnici. Pomocí jednoduchého programu tak pomocí internetu dokáže zjistit právě zadané uživatelské heslo. Nebudu jistě daleko od pravdy, když uvedu, že většina z nás se již určitě setkala s dešifrovacími programy (generátory klíčů), které dokáží vygenerovat správné heslo.

A právě tento způsob zneužití chtěla omezit Česká spořitelna, když v dubnu roku 2004 zvýšila bezpečnost svého systému zavedením povinnosti používání nových verzí internetového prohlížeče. Od dubna musí tedy klienti přihlašující se do systému spořitelny Servis24 využívat verzi Microsoft Internet Explorer 5.5 a vyšší. Vyšší bezpečnost tak zajišťuje delší šifrovací klíč, který je třeba rozluštit, aby bylo možno dešifrovat potřebné heslo. Ale i tak zde hrozí jistě nebezpečí, proto je zabezpečení pomocí hesla podle mého velmi správně nahrazováno vyššími způsoby zabezpečení. Ochrana heslem se v současnosti používá většinou u transakcí max. do 50.000,- Kč.

V případě převodů vyšších částek jsou klienti tlačeni bankami k využívání vyššího stupně zabezpečení a to prostřednictvím tzv. autentizační kalkulačky. Autentizační kalkulačka je jednou z forem zabezpečení pomocí elektronického klíče.

Elektronický klíč je schopen generovat posloupnost hesel, která mají jednu velmi důležitou vlastnost - i když by někdo znal posloupnost všech dosud vygenerovaných

jednorázových hesel, nedokáže uhodnout (vypočítat) heslo následující. V praxi tento systém vypadá tak, že klientovi je pomocí elektronického klíče vygenerováno heslo, které je však platné pouze pro jednu transakci. Elektronický klíč může mít několik podob. Tou první je již výše zmíněná autentizační kalkulačka, což je zařízení, velmi podobné běžné kalkulačce.

Dalším způsobem je zasílání autorizačních kódů na mobilní telefon. Zde může být elektronický klíč implementován buď přímo v telefonu, nebo na SIM kartě. Ovšem i zde hrozí riziko, že si zaslanou SMS zprávu s autorizačním kódem někdo přečte, proto je podle mého názoru pro klienta výhodnější právě autentizační kalkulačka, kdy si heslo generuje sám uživatel.

Nutnost používat elektronický klíč je sice v praxi určitou nevýhodou (je nutné jej nosit všude tam, odkud chcete komunikovat s bankou), ale na druhé straně má zase významné přednosti co do požadavků na používané počítače a zabezpečení komunikace. Vše co je důvěrné a nemělo by se dostat do nepovolaných rukou je totiž obsaženo v elektronickém klíči, a z něj vystupují ven pouze jednorázově použitelná hesla, která po svém použití ztrácejí jakoukoli hodnotu.

Hesla vygenerovaná elektronickým klíčem (ještě k tomu závislá na parametrech požadované transakce) je díky tomu možné přenášet i po nezabezpečeném přenosovém kanálu. To pak v praxi znamená, že klient může využít jakýkoli počítač a jakýkoli internetový prohlížeč, aniž by jej musel jakkoli upravovat, aniž by musel cokoli na daný počítač instalovat apod. S elektronickým klíčem tak může jít klient například do internetové kavárny a komunikovat se svou bankou odsud, aniž by hrozilo jakékoliv nebezpečí.

Díky celosvětovému charakteru dnešního internetu to znamená, že se tak můžeme s bankou spojit odkudkoli z celého světa, tedy například i na cestách z hotelového pokoje či některého veřejně přístupného počítače.

Průběh takovéto komunikace spočívá v postupném vyplňování formulářů na WWW stránkách, které banka klientovi předkládá, a kde klient uvádí parametry požadované transakce (jako výši částky, číslo cílového účtu, variabilní symbol atd.). Do formuláře nakonec také vepíše i autentizační resp. certifikační kód (jak se říká jednorázovému heslu, vygenerovanému elektronickým klíčem).

Obsah takto vyplněného formuláře je pak odeslán bance s využitím zabezpečeného protokolu SSL (Secure Sockets Layer), který tak z nezabezpečeného Internetu činí zabezpečený přenosový kanál (a šifruje přenášená data, tj., zajišťuje i jejich důvěrnost). První formulář je přitom vstupní, to znamená, že teprve po jeho vyplnění získá klient přístup ke svému účtu a dozví se např. jeho aktuální stav. Zde pak jednorázové heslo, zadávané prostřednictvím vstupního formuláře, slouží potřebám autentizace. Při další komunikaci, kdy již uživatel

požaduje konkrétní transakce, slouží jednorázové heslo potřebám certifikace. Podle mého názoru je tak elektronický klíč dobrou volbou pro klienty, kteří jsou často na cestách a ne vždy se dostanou k zabezpečenému počítači.

Nejbezpečnějším řešením zabezpečení internetového bankovníctví se tak ale podle mého zdá zabezpečení pomocí **certifikátu**. Systém zabezpečení pomocí certifikátu využívá princip tzv. asymetrické kryptografie. To znamená, že klient vlastní dva klíče jeden soukromý, který drží v tajnosti a jeden veřejný, který je dostupný komukoli.

Základní vlastností těchto dvou klíčů je, že to co jeden zašifruje, lze pouze druhým z dvojice rozšifrovat. Veřejný klíč a osobní informace určující identitu osoby, které daný veřejný klíč patří, svazuje dohromady digitální certifikát. Jeho vydávání zajišťují tzv. certifikační autority po ověření totožnosti osoby a prokázání vlastnictví soukromého klíče. Certifikační autoritou v případě internetového bankovníctví bývají většinou banky.

Soukromý klíč může mít tedy klient uložený v souboru na pevném disku počítače, na čipové kartě nebo na tzv. tokenu (disketa, paměťová karta, USB flash disk apod.). Zaručeně nejbezpečnější variantou však je uložení soukromého klíče na čipové kartě. Jak již to však bývá, nic není stoprocentní.

Nevýhodou čipové karty je nutnost dokoupit si k ní speciální čtecí zařízení. Uložení v souboru v počítači či přenášení na tokenech je rizikové především v situacích, kdy majitel účtu ovládá svoje konto prostřednictvím veřejně přístupných počítačů, např. v internetových kavárnách, v zaměstnání apod.

V následující tabulce, kterou zde předkládám můžete porovnat druhy a ceny jednotlivých zabezpečení u našich bank. Jedná se o údaje, které jednotlivé bankovní instituce zveřejnili buď na svých stránkách, informačních letácích nebo přímo v nabídce služeb. Rád bych ještě zdůraznil, že některé částky jsou uvedeny v ročních relacích a některé naopak v měsíčních.

Zabezpečení internetového bankovníctví v ČR					
<i>Banka</i>	<i>Typ zabezpečení</i>	<i>Cena pořízení</i>	<i>Cena za vedení (měsíčně)</i>	<i>Poplatek za položku</i>	
				<i>uvnitř banky</i>	<i>mimo banku</i>
Čes. spořitelna	Heslo		50 Kč	2 Kč	4 Kč
ČSOB	Certifikát ¹⁾	100 Kč	0 Kč	2 Kč	4 Kč
	El. klíč:		0 Kč		
	Mobil				
eBanka	El. klíč:			2,90 Kč	
	Mobil		89 Kč		
	Certifikát		0 Kč		
	Kalkulačka		200 Kč (ročně)		
GE Capital	Certifikát		39 Kč	3 Kč	
HVB	El. klíč:			3,50 Kč	
	Kalkulačka	490 Kč	50 Kč		
Kom. banka	Certifikát	390 Kč ²⁾	44 Kč	1,90 Kč	3,90 Kč
Raiffeisenbank	Certifikát		35 Kč	2 Kč	3 Kč
Živnost. banka	Certifikát		30 Kč	2 Kč	4 Kč

1) Pořízení certifikátu uloženého na čipové kartě 100 Kč. Pořízení čtečky čipových karet 500 Kč (USB port) nebo 650 Kč (USB nebo sériový port);

2) Pořízení certifikátu uloženého na čipové kartě 390 Kč. Certifikát je možné vlastnit také ve formě uložení na disketě – zdarma.

Tabulka 3 – Zabezpečení internetového bankovníctví využívané u našich bank

Na závěr této kapitoly bych se ještě rád vrátil k platebním kartám. V případě platby přes internet za pomoci platební karty existuje způsob, kdy údaj o čísle karty a době platnosti, popřípadě i další kontrolní informace zadává držitel karty do formuláře odesílaného přímo do autorizačního střediska a obchodník se je tak vůbec nedozví. Po autorizaci platby získá obchodník informace o jejím výsledku a v kladném případě je mu po odeslání zboží na účet převedena příslušná částka.

Celý přenos je opět zabezpečován kódovacím protokolem. V čem tedy spočívá ono nebezpečí, které jsem na začátku uváděl? Právě v tom, že může nastat situace, že se citlivé údaje

o kartě dozví cizí osoba. Jak postupovat v případě odcizení jsem již uváděl, může ovšem také nastat případ takzvaného **Phishingu**.

No a co si můžeme pod tímto slovem představit? Jedná se o tzv. podvodné e-maily, které jsou rozeslány na velké množství adres. Dopisy vypadají na první pohled jak informace z určité banky, mohou obsahovat i logo banky, správné kontaktní údaje a další nezbytné náležitosti. V e-mailu je většinou příjemce informován o údajné nutnosti vyplnit údaje v připraveném formuláři. Zdůvodnění je většinou dosti logické, většina se hájí možností zablokování vašeho účtu, nebo možností jiného omezení využití svých finančních prostředků apod.

V e-mailu bývá uveden odkaz na připravené stránky s formulářem, které „jakoby“ odkazovaly na server banky. Ve skutečnosti je ale uživatel přesměrován na cizí server, ale vytvořený ve stejném stylu, jako jsou stránky příslušné banky nebo instituce. Uživatel tak v prvním okamžiku nepozná žádný rozdíl a může vyplnit předvolená políčka, kde jsou po něm požadovány důvěrné informace, jako je číslo účtu, kódy k internetovému bankovníctví, PIN pro platbu atd.

S takto lehce získanými informacemi již mohou podvodníci velice snadno naložit ve svůj prospěch. V poslední době se objevují stále vychytralejší podoby phishingu. Jak se tedy tomuto nebezpečí bránit? V první řadě bych rád upozornil, že pokud neočekáváte žádnou zprávu od své banky, je rozhodně lepší se spojit se zákaznickým centrem dané instituce a zeptat se zda e-mail je skutečně pravý. Stejně bych jednal i v případě že bych si nebyl čímkoliv v dané zprávě jist. Vždy je lepší se telefonicky informovat, než pak zjistit, že se nějaký „chytrák“ obohatil na můj účet. Zákaznická centra většiny bank i finančních institucí fungují nepřetržitě, takže se jedná o minimální ztrátu času. Rozhodně není dobré vyplňovat důvěrné informace do jakéhokoliv, záměrně píše jakéhokoliv formuláře, i kdyby naprosto odpovídal normám vaší instituce bez předchozí kontroly, zda jsou po vás tyto informace opravdu vyžadovány.

Kromě phishingu se v případě přímého bankovníctví skrývá ještě jedno riziko. Pomocí speciálních zařízení (např. k odposlouchávání klávesnice) nebo programů, které mohou být na počítač instalovány i na dálku. Většinou se tak děje prostřednictvím internetu. Aniž by jste si čehokoliv všimli, během vaší práce s internetem se vám do počítače nainstaluje program, který může zpětně odečíst všechny úkony, které byly na počítači provedeny. Tyto útoky tzv. hackerů jsou v poslední době stále častější a velká většina softwarových firem s nimi již řadu let bojuje. Nedoporučil bych tedy provádět úhrady z veřejně dostupných počítačů, např. v internetových kavárnách.

V současné době se banky snaží využívat co nejbezpečnější zařízení na ochranu proti cizímu zneužití. Pouhý jeden případ většího nabourání se do cizího kanálu internetového

bankovníctví tak většinou znamená nejen individuální ztrátu poškozeného klienta, ale také citelnou ránu do celého systému využívání přímého bankovníctví v důsledku panického chování většiny ostatních klientů. Ztráta důvěry v tento druh komunikace by byla pro banky velmi citelná. Proto se již dnes uvažuje o dalších formách ověřování identity klienta, jako jsou především tzv. biometrické metody. Jak se mi podařilo zjistit, jedná se o to, že uživatel by mohl v budoucnu prokazovat svou identitu například otiskem prstu, očním pozadím, tvarem duhovky nebo hlasem. Ale na tyto formy zabezpečení si budeme muset ještě nějaký čas počkat. Ne že by snad již neprobíhaly pokusy, ale většinou se zatím jedná o velmi drahé a na vývoj a výrobu nákladné produkty.

Nejvhodnějším pro vaše finanční operace se tak stále zdá být domácí počítač se zabezpečením certifikátem, nebo v případě že hodně cestujete lze doporučit elektronický klíč. Nutností však stále zůstává dostatečné zabezpečení počítače. Vždy je lepší, a v případě internetu to v posledních letech platí stále více, co možná nejméně důvěřovat neočekávaným zprávám, kdy jsou po vás požadovány důvěryhodné informace.

3.4 Obezřetnost při bezhotovostním platebním styku

V poslední kapitole bych rád zdůraznil několik věcí jak se chránit při běžných bezhotovostních operacích. Rád bych poznamenal, že rizikům může být vystaven každý z nás. S minimálními znalostmi a obezřetností se však dá velmi snadno rizikům předcházet. Některé způsoby zneužití osobních údajů klientů a finančních produktů jsou známé, jiné již méně a objevily se poměrně nedávno.

Základem úspěchu pachatelů je zneužití neznalosti a důvěřivosti klientů. Na co je tedy nutné si dávat pozor? Například v polovině loňského roku (2004) se u nás začaly objevovat podvody s tzv. falešnými obchodními zástupci nebo zaměstnanci bank. Jedná se o to, že klientovi zavolá pachatel, který se představí jako smluvní partner či zaměstnanec banky a pod záminkou změny bezpečnostních standardů v oblasti platebních karet si s ním sjedná schůzku. Na ní pak vyláká od klienta kartu včetně jeho PINu (např. jej nechá vyplnit formulář s hlavičkou banky s odůvodněním vydávání bezpečnějších karet). Jak se bránit? Je to jednoduché a ve své práci jsem toto již několikrát zmiňoval. Nikdy bychom neměli nikomu sdělovat své důvěrné informace a pochopitelně ani dávat kartu. Pokud vás tedy o ně někdo požádá, měli byste o tom okamžitě informovat banku.

Dalším nebezpečím je ztráta a zneužití osobních dokladů. Pokud jste přišli o vaše osobní doklady, pak si můžete být téměř jisti, že se je „nový majitel“ pokusí zneužít buď k výběru z vašeho účtu (pokud samozřejmě podle některých dokladů dokáže napodobit váš podpis) či

k získání úvěru. Pokud dojde i k odcizení platební karty, je neštěstí dokonáno. Proto je v tomto případě nutné jednat velmi rychle. Měli bychom proto kontaktovat kromě Policie i svou banku, jak jsem se již zmiňoval v předchozích kapitolách většina bank má zřízeno zákaznické centrum na které je nutné ihned zavolat a pokusit se o blokaci vaší karty. Jak jsem zjistil, Policie ČR zveřejňuje na svých stránkách seznam neplatných dokladů, který začínají hojně využívat i naše banky. Někdy je lepší i zvážit možnost změny podpisového vzoru k účtu, případně jeho doplnění o heslo. Co se týče zneužití bankomatů tak těchto informací proběhlo médii v poslední době nespočet.

O podvodech v případě bankomatů jsem se již zmiňoval v kapitole 2.1.5, takže nyní jen ve stručnosti. K bankomatu může být nainstalována buď kamera nebo čtecí zařízení, které přečte data z magnetického proužku, případně zařízení, které znemožní klientovi vysunutí karty. Zabránit tomuto zneužití můžeme dodržováním jednoduchých pravidel. V první řadě bychom měli věnovat pozornost samotnému bankomatu, ze kterého se chystáme peníze vybírat, zda neobsahuje neobvyklá zařízení a neprodleně o tom informovat banku.

U bankomatu bychom měli být vždy sami, nikomu nepůjčovat svou kartu a samozřejmě nesdělovat ani PIN ani pokud dotyčná osoba tvrdí, že je pracovníkem banky. Zakrývání klávesnice již používá pravděpodobně většina z nás, takže k tomu asi není co dodávat. Pokud vám ale karta uvízne v bankomatu a přitom nedojde k ukončení transakce, což je velmi důležité, kontaktujte bez prodlení banku.

Dojít ke zneužití osobních údajů může i díky formulářům, které klient chybně vyplnil, avšak dostatečně nezlikvidoval. Situace je nebezpečná hlavně v případě, kdy doklad obsahuje podpisový vzor klienta. Proto je nutné podobné doklady vždy dostatečně zničit. Dobré není ani nechávat si zasílat výpisy z účtu na starou adresu či nevěnovat pozornost situaci, kdy jsou výpisy doručovány nepravidelně. Pomocí nepravidelně doručovaných výpisů si totiž pachatelé mohou vytipovávat movité klienty a pokud se jim například podaří získat i podpisový vzor, mohou se pokusit o převod na obchodním místě banky (pokud zde nejsou kontrolovány doklady).

Nebezpečí na nás tedy číhá i tam, kde by jsme ho za normálních okolností neočekávali. Je proto důležité abychom, a v případě financí to platí dvojnásob, zachovávali obezřetnost. Nechávat si důvěrné informace za všech okolností pro sebe a při sebemenším podezření se potom vyplatí kontaktovat banku.

Závěr

Závěrem bych rád zrekapituloval svou práci a cíl, kterého jsem jejím prostřednictvím chtěl dosáhnout.

Bezhotovostní platební styk jako takový má mnoho podob a narozdíl od platebního styku v hotovosti je v poslední době jednou z nejvíce se rozšiřujících operací ve finančním světě. Setkáváme se s ním na každém kroku a každý den se nám snaží usnadnit práci s našimi financemi. Jak jsem již v úvodu poznamenal, cílem mé práce bylo určit základní druhy bezhotovostních operací se kterými se v současnosti můžeme setkat, informovat o nových službách v této oblasti a vymezení a návrh způsobu řešení a předcházení rizik spojených s tímto druhem operací. Při sestavování práce mě nejvíce zaujal rozvoj přímého bankovníctví, které si i u nás získává v poslední době stále více zastánců a přibližuje nás tak vyspělým státům Evropské unie.

Myslím si, že cíl své práce se mi podařilo splnit, ale při jejím sestavování jsem dospěl k názoru, že čím více a hlouběji jsem se pouštěl do zkoumání bankovního trhu, začal jsem získávat dojem, že problematika bezhotovostního platebního styku je mnohem složitější, než se na první pohled zdálo a že závisí na mnoha dalších aspektech. Proto si myslím, že má práce by se dala považovat za jakýsi rozcestník nebo chcete-li informačního průvodce na poli bezhotovostních operací.

V závěru své práce bych rád poděkoval všem, kteří mi s mou prací pomáhali, zejména pak studijní vedoucí a všem konzultantům.

Resumé

Non-cash payment system and it's risks is the name of my dissertation work. I choose it because it is a new, expand and modern theme.

Main goal of my dissertation work was describe non-cash payment system and possible risks. I specialized in credit cards and electronic banking. At credit cards I introduced main types of them and stipulate of use there. On the other hand at electronic banking I introduced in detail bank and computer transfers, electronic key and computer payments via Internet there. I specialized in new trends and technologies in non-cash payment system. In practical part I represented risks linked with non-cash payment system and put forward possible opportunities of solution.

In my opinion I manage to come up to expectations of this theme. In fine I would like to thank my family, friends and tutor for help with my dissertation work.

Seznam použité literatury:

1. ING. ŠVARCOVÁ, Jana. *Centrum pro rozvoj ekonomického vzdělávání. EKONOMIE – stručný přehled*. 2. vydání 1999/2000 (ČR). CEED vydavatelství a nakladatelství. ISBN 80-902552-2-1
2. MARVANOVÁ, Marie, Martin Houda a kolektiv. *Platební styk*. Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě. Rok vydání 1995. 3. rozšířené vydání (ČR). ECON. ISBN 80-901627-2-X
3. TOMÁŠEK, Michal. *Evropský systém ochrany bankovního klienta*. Rok vydání 2001. 1. vydání 2001 (CR). Nakladatelství Karolinum. ISBN 80-246-0263-6
4. PORTÁL. *Průvodce globální ekonomikou*. 1. vydání 2004 (CR). Nakladatelství Portál. 240 stran. ISBN 80-7178-825-2
5. SVOBODA, servis. *Ekonomie*. Rok vydání 1995. 1101 stran. ISBN 80-205-0494-X

Použité internetové odkazy:

<http://www.penize.cz>

<http://www.idnes.cz>

<http://www.finance.cz>

<http://www.mobil.cz>

<http://www.cnb.cz>

<http://www.mesec.cz>

Seznam tabulek a vyobrazení:

Obrázek č. 1: Schéma průběhu zúčtování v případě hladkého platu

Obrázek č. 2: Průběh vývozního dokumentárního inkasa

Obrázek č. 3: Průběh dovozního dokumentárního inkasa

Obrázek č. 4: Schéma vystavení a čerpání dokumentárního akreditivu

Obrázek č. 5: Nejčastější distributoři platebních karet

Obrázek č. 6: Ukázky platebních karet od různých společností

Obrázek č. 7: Ukázky charitativních platebních karet z emise Thailand

Tabulka č. 1: Počty vydaných kreditních karet za rok 2004

Tabulka č. 2: Podmínky u bankovních kreditních karet

Tabulka č. 3: Zabezpečení internetového bankovníctví využívané u našich bank

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Přehled co-brandových karet a výhod s nimi spojených

Příloha č. 2: Seznam bank a telefonních čísel pro okamžitou blokaci platebních karet

Příloha č. 3: Příkaz k úhradě

Příloha č. 4: Platební příkaz

Příloha č. 5: Neodvolatelný dokumentární akreditiv (anglická verze)

Příloha č. 6: Příkaz k úhradě dovozního dokumentárního inkasa

Příloha č. 7: Inkasní příkaz (vývozní dokumentární inkaso)

Příloha č. 8: Cestovní a soukromý šek

Příloha č. 9: Identifikační záruční karta a mezinárodní eurošek

Příloha č. 10: Bankovní šeky

Příloha č. 1

Banka	Společnost	Název karty	Typ karty	Výhody	Speciální podmínky
BAWAG Bank CZ	CCS	CCS Kredo	MasterCard Electronic	8 % sleva na nákupy z katalogu CCS Triangl	Ne
Citibank	Eurotel Praha	Eurotel kreditní karta	MasterCard Stříbrná, Zlatá	Za každých 100 Kč připsán 1 bod Benefit, za roční vedení karty lze zaplatit formou Benefit bodů	Vlastník tarifního programu Eurotel
ČSOB	ABA	MasterCard Standard ABA	MasterCard	Slevy na pomoc odtahové služby, zdarma pomoc asistenčního vozidla	Ne
Česká spořitelna	Univerzita Karlova	Kredit+ MC Partner (Gold) Univerzita Karlova	MasterCard, MasterCard Gold	Slevy u obchodníků: Asko nábytek, Fann parfumerie, Fokus Optik, Humanic, Barum, Čedok, Olympus, Klenoty Aurum, OP Prostějov, Palace Cinemas, TicketPro	Student UK, zaměstnanec UK, absolvent UK, člen Spolku absolventů a přátel UK
		MC Partner Univerzita Karlova (debetní karta)			
HVB Bank	Credit Suisse life & Pensions	VISA Credit Suisse	VISA	Vrácení 0,2 % z každého nákupu kartou	Nutnost uzavřít smlouvu o životním pojištění nebo penzijním připojištění Credit Suisse Life & Pensions
	ČSA	VISA/ČSA	VISA	5% sleva u ČSA Airtours, propojení s Frequent Flyer Programme OK Plus Českých aerolinií (bonusové letenky aj.)	Ne
	iDNES	VISA/iDNES	VISA, VISA elektron	slevy při nákupu zboží a služeb u partnerů Klubu iDNES (až 35 %) a při nákupech v internetových obchodech na idnes.cz (až 25 %)	Člen Klubu iDNES
	Škoda Auto	VISA/Škoda Auto	VISA, VISA elektron	Vrácení 0,3 % z každé platby kartou	Člen věrnostního programu ŠkodaClub (do 30.6.2004) Nyní karta pouze pro zaměstnance Škoda Auto
Komerční banka	Benzina	Dynamic	VISA elektron	2,2 % na všechny nákupy u čerpacích stanic Benzina, asistenční služby ÚAMK	Klient Komerční banky
Raiffeisenbank	National Geographic Society	Karta National Geographic	MasterCard	Slevová karta Sphere (slevy u obchodníků - móda, ubytování, sport, elektro, dětské zboží, kosmetika, telekomunikace aj., přesný přehled na webových stránkách RB)	Ne
Živnostenská banka	Česká golfová federace	VISA Golf	VISA	Slevy u partnerů ve výši 5-7 % na nákupy golfového zboží či oblečení, další slevy v hotelích, cestovních kancelářích a golfových klubech	Člen České golfové federace
Home Credit Finance	Česká pojišťovna	ČP Úvěrová karta	Maestro	Nákupy možné v síti Home Credit, YES a Maestro	Klienti ČP nebo Penzijního fondu ČP

Příloha č. 2

Banka	Telefonní čísla
Citibank	+420 233 062 222
Česká spořitelna	800 207 207 +420 267 201 889
ČSOB	+420 495 800 111
Dresdner Bank	+420 272 771 111
eBanka	800 124 200 +420 222 115 200
GE Capital Bank	+420 272 771 111
HVB Bank	800 162 946 +420 221 118 483
Komerční banka	+420 222 412 230 VISA/MC +420 222 412 241 AMEX
Poštovní spořitelna	+420 495 800 121
První městská banka	+420 495 800 111
Raiffeisenbank	+420 272 771 111 debetní karty 800 900 000 kreditní karty
Volksbank	+420 272 771 112 +420 221 969 927
Živnostenská banka	800 122 412 +420 224 232 423
VISA	+141 058 179 31
MasterCard	+131 454 271 11
Dinners Club	+420 267 197 450

Příloha č. 3

PŘÍKAZ K ÚHRADĚ / INKASU¹⁾

splatný dne

poboče baroce

zaučlujite

ne vrub úctu číslo	částku	Symboly plateb			
		variabilní	zvl. disp. ²⁾	konstantní	specifický
ve prospěch účtu číslo		úctaje pro vlastní potřebu příkazce			
doplňující údaj banky ³⁾		úctaje pro vlastní potřebu příkazce			

V dne

.....
razičko a podpis příkazce

1) Co se nehodí přeškrtněte
2) Úctaje banky pro vlastní potřebu
3) Při blokacích se uvádějí blokační znaky

Příloha č. 4

PLATEBNÍ PŘÍKAZ
Payment order

Datum:
Date:

Reference/contract:

ICO/ident. code:

50: Plátbe:
/číslo účtu, přesně znění firmy a plná adresa/
/No of a/c, full name and address/

32A: Valuta/Value:
Částka/Amount:

Měna/Currency:

59: Příjemce/Beneficiary:
/číslo účtu, přesný název firmy a plná adresa/
/A/c number, full name and address/

Bankovní spojení příjemce:
In his account with:

70: Účel platu:
Details of payment:

PT:
Payment title:

Úhradu proveďte písemně/telegraficky/šekem*)
Please effect payment by mail/telex/cheque*)

Bankovní výlohy k naší tíži/k tíži příjemce*)
Bank charges to our/beneficiary debit*)

razítko a podpis

*) nehodící se škrtněte
*) cross out unapplied

16. PLATEBNÍ PŘÍKAZ (ČESKÁ VERZE)

Příloha č. 5

ISSUING BANK Ltd.

NUMBER -
0289.1.1638
ALWAYS QUOTE

Place _____ DATE _____

IRREVOCABLE DOCUMENTARY CREDIT / ADVICE FOR THE ADVISING BANK

<p>ADVISING BANK</p> <p style="text-align: center;">..... BANKA A.S.</p> <p>PRAHA CZECHOSLOVAKIA</p> <hr/> <p>APPLICANT</p> <p style="text-align: center;">IMPORTER</p> <p style="text-align: center;">.....</p> <hr/> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%; border: none;">PARTIAL SHIPMENT</td> <td style="width: 50%; border: none;">TRANSHIPMENT</td> </tr> <tr> <td style="border: none;">☐ ALLOWED ☒ NOT ALLOWED</td> <td style="border: none;">☐ ALLOWED ☒ NOT ALLOWED</td> </tr> </table> <hr/> <p>SHIPMENT ON DECK ☐ PERMITTED ☒ PROHIBITED</p> <hr/> <p>Date and place of Expiry <u>OCTOBER 30TH 1989</u></p> <p>Shipment not later than <u>OCTOBER 30TH 1989</u></p>	PARTIAL SHIPMENT	TRANSHIPMENT	☐ ALLOWED ☒ NOT ALLOWED	☐ ALLOWED ☒ NOT ALLOWED	<p>BENEFICIARY</p> <p>EXPORTER</p> <p style="text-align: center;">PRAHA 4</p> <p style="text-align: center;">CZECHOSLOVAKIA</p> <hr/> <p>AMOUNT</p> <p style="text-align: center;">U.S.\$3,762.-</p> <hr/> <p>AMOUNT IN WORDS</p> <p style="text-align: center;">U.S. DOLLARS THREE THOUSAND SEVENHUNDR AND TWO</p> <p>ON THE BASIS OF</p> <p>☒ CIF ☐ C&F ☐ FOB ☐ FAS</p> <p>☐ EX FACTORY ☐ FREE BORDER</p> <hr/> <p>Shipped from <u>CZECHOSLOVAKIA</u></p> <hr/> <p>DESTINATION ☐ ATHENS ☒ PIRAEUS ☐</p>
PARTIAL SHIPMENT	TRANSHIPMENT				
☐ ALLOWED ☒ NOT ALLOWED	☐ ALLOWED ☒ NOT ALLOWED				

Credit available with YOURSELVES by Payment Acceptance Negotiation against presentation of the following Documents marked and of the beneficiary's Draft(s) at SIGHT drawn on YOURSELVES

- Full set and one non-negotiable copy of clean "on board" B/L issued or endorsed to our order
- Duplicate of clean Airway bill showing merchandise consigned to our Bank
- Duplicate of clean Railway Consignment Note showing dispatch of merchandise to our Bank
- Post Office Receipt showing merchandise consigned to our Bank
- Copy of Camion Truck B/L and the beneficiary's statement that the original accompanies the goods. The B/L must show merchandise consigned to our Bank
- FIATA forwarders Certificate of Receipt evidencing receipt of goods for transportation by Consigned to our Bank
- Showing freight prepaid Showing amount of freight payable at destination

Merchandise to be marked with our number and our client's name.

- Commercial invoice (six copies) with beneficiary's statement that the goods shipped conform to those described in the attached proforma invoice DULY SIGNED.
- Certificate of CZECHOSLOVAKIAN origin issued by a Chamber of Commerce
- Certificate of circulation duly visaed by the Customs Authorities not later than 10 days from the date of shipment.

NOTE: In case of shipment by land, the original must accompany the goods. A separate written declaration to that effect is required

- Insurance Policy or Certificate, blank endorsed, for invoice value plus 10% and covering ALL RISKS.

OTHER INSTRUCTIONS / REMARKS - THIS LETTER OF CREDIT IS TO BE CONFIRMED, PLEASE ADD YOUR CONFIRMATION - THIS PAYMENT ORDER COVERS 20% OF THE VALUE OF THE SHIPMENT IN QUESTION; AND THE BALANCE (SUBJ. TO THE UNIFORM RULES FOR THE COLL. OF COMMERCIAL PAPER BROCHURE 322) ON A COLLECTION BASIS WITHOUT RESPONSIBILITY ON OUR PART FOR NON PAYMENT/NON ACCEPTANCE; WE UNDERTAKE TO BELIEVE THE ABOVE SHIPPING DOCUMENTS TO OUR CLIENTS AGAINST PAYMENT OF THE BALANCE

SPECIAL INSTRUCTIONS:

1. All documents must bear the L/C number.
2. All Commercial invoices must state the gross and net Weight of the goods as well as the NIMEXE number which is the code number of the goods according to the E.E.C. regulations, NIMEXE CODE NR. 6305
3. All Bank charges are for account of the beneficiary / Applicant.

REIMBURSEMENT INSTRUCTIONS

We authorize you to debit our account U.S. DOLLAR ACC. NO. WITH OUR NEW YORK H.O. with the equivalent under the CONDITION that said debit will be effected FOUR working days value AFTER your TESTED telex advice to us that all shipping documents have been presented in STRICT CONFORMITY with the terms and conditions of this Letter of Credit.

PLEASE ACKNOWLEDGE RECEIPT OF THIS LETTER OF CREDIT AND ADVISE THE BENEFICIARY

Issuing Bank Ltd.

This Letter of Credit is subject to the Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (1983 Revision) I.C.C. Brochure 400.

30. NEODVOLATELNÝ DOKUMENTÁRNÍ AKREDITIV

Příloha č. 6

**Ceskoslovenské obchodní banky
Praha 1, Příkopy 14**

Dok. ink. č.: _____

DOKUMENTÁRNÍ INKASO

**Neodvolatelný příkaz k úhradě
níže uvedené částky**

Control

(naštra)
 (lora)

**DO TOHOTO PROSTORU
NEPIŠTE!**

Plátce (OZO)

Výl. a adm. zahr. banky dodavatele
Voše na vrub našeho účtu

Dok. ink. č.: _____

Do tohoto okénka uveďte číslo inkasa zahr. banky. Nemáte-li
jistotu, ponechte okénko prázdné. Případný text vyplňte
v cizím jazyce.

Inkasa místo (zahr. banka nebo zahr. firma)

~~De tohoto prostoru nepište!~~

Bank. spojení přifence, příp. číslo jeho konta

~~De tohoto prostoru nepište!~~

~~De tohoto prostoru nepište!~~

Praha, _____ Naše ref.: _____ Referent:
telefon: _____

Úhradu _____ provedte letecky / telegraficky / šekem k účtu našeho účtu u Vás č. _____
 ihned k datu _____ (as se někdy, širošče) záruka č. _____

Číslo	plat. složka	smlouva č./konzultace	dev. regulace/měsíc	platební titul	referát

D	Cr	Cr	DO TOHOTO PROSTORU NEPIŠTE!				VYHRAZENO PRO ODPOČET ČSOB.				

Prod. dev.
 V příloze dokumenty

Razítka OZO
a bank. podpisy

Ink. č. _____

SEVT - 93 004 9

200 Stráž Píseň

19. PŘÍKAZ K ÚHRADĚ DOVOZNÍHO DOKUMENTÁRNÍHO INKASA

Příloha č. 7

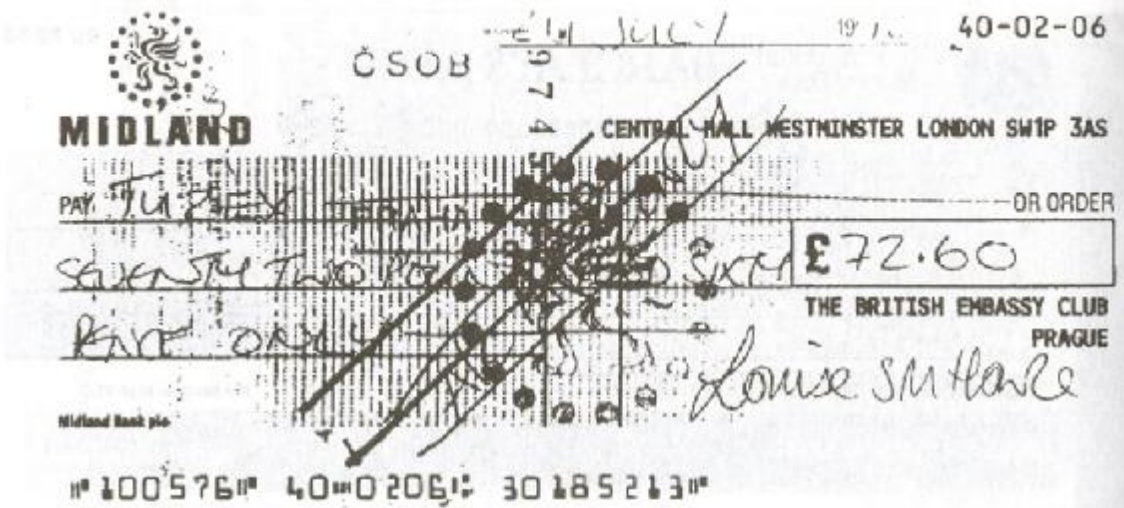
POZOR! Text v této části tiskopisu se propisuje do dopisu zahraniční bance. Vypisujte v ní proto jen předepsané rubriky v příslušném jazyce bez přesávek! Nemějí Vám některý údaj naprosto jasný (např. jméno zahraniční banky), uvádějte jej, jakož i přesávkou, v hořejší části tiskopisu pod rubrikou.

Inkasní banka		Číslo účtu		Doklady a zboží proti	
ANGLICKÝ TISKOPIS		Město a číslo		Příkazce (FZO)	
		☐ placen ☐ akceptaci			
Doklady: ☐ D/S, ☐ potvrz. šped., ☐ stuhop. s. l., ☐ řad. pod. l., ☐ Dej., ☐ Faktura obch., ☐ Osv. a přev., ☐ Trata, ☐ Ostatní doklady		Dejte si oznámit: ☐ neakceptaci, ☐ letěcky, ☐ nepiacením, ☐ dopaží		☐ Pokud je položka má být poštově odložena v případě zaplacení [na její součtu]	
na adresu ☐ inkasní banky k dispozici ČSDa ☐ via zvláštní instrukce		dokumenty předložte až po dojetí zboží		v případě zaplacení / neakceptace děje a zboží uskladnit bezcenně nepožádáno, v čemž nás vyzkoumá iže v demt, kde je to možná	
peněžní prostředky		k disp. fak. banky		část inkasní výlohy k této trátce	
odeslat na adresu ☐ inkasní banky k dispozici ČSDa		vaše inkasní výlohy k této trátce		k naší liti vaše /část výlohy, odměna-li je třeba platit. (nebo část se škrtněte)	
V případě potřeby nechtějí do inkasní banky odeslat na:		☒ ☒ ☒ ☒ ☒ ☒ ☒ ☒ ☒ ☒		☒ ☒ ☒ ☒ ☒	
který nemá zvláštní vzhled staré inkasa, proto bude neprocesován a jeho uskladnění		☒ a kterému z výlohy tohoto inkasa dejte vyplátní částku		☒ ☒ ☒ ☒ ☒	

Příloha č. 8

39. CESTOVNÍ ŠEK

40. SOUKROMÝ ŠEK

Příloha č. 9

41. IDENTIFIKAČNÍ ZÁRUČNÍ KARTA

41. MEZINÁRODNÍ EUROŠEK

Příloha č. 10

